

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง “ความสามารถทางภาษาด้านการฟังและการพูดของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการฝึกโดยใช้การละเล่นของเด็กไทยที่มีบทร้องและบทเจรจาโต้ตอบแบบประยุกต์” ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจำแนกตามหัวข้อต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับภาษา
2. เอกสารที่เกี่ยวกับการพัฒนาการของเด็กปฐมวัย
3. เอกสารที่เกี่ยวกับการเล่นและการละเล่น
4. การละเล่นของเด็กไทยที่มีบทร้องและการละเล่นของเด็กไทยที่มีบทเจรจาโต้ตอบ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถทางภาษา
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเล่นและการละเล่น

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับภาษา

ความหมายของภาษา

ภาษาเป็นเครื่องมือช่วยให้มนุษย์ได้แลกเปลี่ยนความคิด และเป็นเครื่องอำนวยความสะดวกในการติดต่อสื่อสารของมนุษย์ นักการศึกษาได้ให้ความหมายของภาษาไว้ดังนี้

ภาษา คือเสียงหรือกิริยาอาการที่ทำความเข้าใจกันได้ คำพูด ถ้อยคำที่ใช้พูดกันโดยปริยาย หมายถึง คนหรือชาติที่พูดภาษานั้น เช่น นุ่งห่ม และแต่งตัวตามภาษา หรือหมายความว่ามีความรู้ ความเข้าใจ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2525 : 608)

ศรียา นิยมธรรม (2519 : 1) กล่าวว่า ภาษา เป็นเครื่องอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เป็นเครื่องช่วยให้มนุษย์ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่เป็นนามธรรมต่อกัน ความหมายของภาษาอาจต่างกัน เช่น ในแง่ภาษาศาสตร์ ภาษา หมายถึง ความสามารถในการติดต่อสื่อความหมาย หรือเพื่อแสดงความรู้สึกและความคิด ภาษาจึงหมายถึง ความสามารถในการเขียน การทำท่าทางประกอบ การแสดงสีหน้าและการใช้ภาษาไป เป็นต้น

สาคร บุญเลิศ (2538 : 1) กล่าวว่า ภาษา หมายถึง เครื่องสื่อความเข้าใจของมนุษย์จะแสดงโดยวิธีใดก็ได้ทั้งการพูด การเขียน การใช้สัญญาณ และกิริยาท่าทาง

ฌรงค์ มั่นเศรษฐวิทย์ (2540 : 1) กล่าวว่า ภาษา หมายถึง ถ้อยคำหรือเสียงพูดที่มนุษย์ แลกกันเพื่อทำหน้าที่แทนมโนภาพของสิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์ด้วยกันรับรู้ โดยใช้ประสาทสัมผัสทาง ตา หู จมูก ลิ้น และกาย

สรุปได้ว่า ภาษา เป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการสื่อสารและการเรียนรู้ของมนุษย์ การติดต่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้สึก ตลอดจนประสบการณ์ต่างๆ เพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจ ซึ่งภาษา อาจเป็นการใช้เสียงที่พูดออกมา หรือเป็นการแสดงสัญลักษณ์ท่าทางก็ได้

ความสำคัญของภาษา

ภาษาเป็นสิ่งจำเป็นในชีวิตมนุษย์มาก เพราะภาษาเปรียบเสมือนเป็นสื่อกลางที่มนุษย์จะ ใช้ในการติดต่อและทำความเข้าใจระหว่างบุคคล ทั้งนี้ นักการศึกษาได้กล่าวถึงความสำคัญของ ภาษาไว้ดังนี้

เยวพา เศษคุปต์ (2528 : 48) ได้กล่าวถึงความสำคัญของภาษาว่า ทุกสังคมมีภาษาถิ่น ของตน คนทุกคนที่เกิดมาจะต้องรู้จักพูดจา เพื่อสื่อความหมายและใช้ภาษาของตนให้ถูกต้องใน การเรียนรู้ภาษา

นอกจากนี้ ฌรงค์ มั่นเศรษฐวิทย์ (2540 : 2-4) กล่าวว่า ภาษามีความสำคัญดังนี้

1. ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและความรู้สึกนึกคิด ของคนในชาติให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ภาษายังเป็นเครื่องมือสื่อสารเพื่อใช้ในการติดต่ออีกทั้งยังเป็น เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้และประกอบอาชีพ

2. ภาษาเป็นเครื่องมือทำความเข้าใจกัน คนหนึ่งคิดอย่างไร ต้องการอะไร ก็ส่งภาษาให้ อีกฝ่ายหนึ่งรู้ จึงทำให้ต่างฝ่ายต่างรู้เรื่องกัน ภาษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งของชีวิต ถ้าภาษาที่สื่อ ระหว่างกันไม่เข้าใจ หรือเข้าใจคนละเรื่อง การส่งภาษาก็ไม่เกิดขึ้น ไม่มีประโยชน์อาจเป็นโทษ ทำให้เกิดความสับสนขึ้นในสังคม

3. ภาษาเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ซึ่งคนทั่วไปต้องสื่อสารโดยอาศัยภาษา แต่ละชาติ จะมีภาษาของตนใช้เพื่อติดต่อกันระหว่างคนในชาติ

4. ภาษาไทยเป็นบ่อเกิดของวรรณคดีไทย วรรณคดีไทยเป็นผลของความงามทางจิตใจ และความเจริญทางอารมณ์ของผู้ที่เป็นอารยชน

5. ภาษาไทยเป็นวัฒนธรรมสำคัญที่สุดของคนไทย ภาษาเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นความ เจริญของมนุษย์ ภาษาไทยจึงเป็นวัฒนธรรมของคนไทย สะท้อนให้เห็นลักษณะเฉพาะของคนไทย

ที่ได้สะสมตั้งแต่ในอดีตอันยาวนาน ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อจะปรากฏอยู่ในภาษาไทยทั้งหมด

6. ภาษาไทยแสดงความเป็นเอกราชของชาติไทย ปัจจุบันมีวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาสู่ประเทศไทยหลายอย่าง เช่น การแต่งกาย การทักทาย การจับมือ แม้กระทั่งการกินอาหาร แต่สิ่งที่เหลือให้เห็น คือภาษาไทยที่ใช้พูดอ่านและเขียน เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงความเป็นไทย คนไทยมีอิสระในการใช้ภาษาไทย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกราชของชาติ คนที่พูดภาษาไทยปนภาษาอังกฤษ เรียกว่า ตกเป็นทาสของฝรั่งด้านภาษา ด้วยเหตุที่ภาษาผูกพันกับความคิดและชีวิตของคน

7. ภาษาสร้างความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันให้คนไทย ภาษาเป็นสื่อสัมพันธ์ที่ดีที่จะช่วยให้มีเพื่อน ทำให้คนไทยมีความมั่นใจว่าตนเองเป็นคนไทย

บำเพ็ญ การพานิชย์ (2539 : 12-13) อ้างอิงมาจาก ดวงเดือน ศาสตรภัทร (2529 : 214-215) กล่าวว่า ภาษามีความสำคัญช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา ภาษาเป็นการกระทำเกิดขึ้นภายในตัวเด็ก เด็กสามารถสร้างจินตนาการในสมอง จินตนาการถึงวัตถุ แม้ว่าวัตถุนั้นอยู่นอกสายตา เด็กสามารถทำการทดลองในสมองเป็นคำพูด ในรูปแบบของการคิด และในระบบของสัญลักษณ์ ส่งเสริมพัฒนาการทางสังคม ภาษาเป็นเครื่องมือที่คนในสังคมหนึ่งเรียนรู้และใช้ทำนองเดียวกัน อีกทั้งภาษายังใช้เป็นสื่อกลางในการบอกกล่าว ติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนความคิด และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดกระบวนการสังคมประกิด (Socialization) ทำให้สังคมสามารถควบคุมการกระทำและความคิดของคนได้ เด็กตั้งแต่อายุ 2-4 ปี ลักษณะการพูดคุยโดยการสื่อสารแบบสังคม (Social communication) จะยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง มีทัศนคติต่อสิ่งต่างๆ จากการมองเห็นของตนเอง เด็กจะพัฒนาการเรียนรู้คำมากขึ้น ช่วงอายุ 5-6 ปี จะก้าวสู่ขั้นการคิดโดยอาศัยการรับรู้/คือการมองเห็นสิ่งต่างๆ แล้วสามารถบอกว่สิ่งนั้นเป็นอย่างไร การหยั่งเห็นของเด็ก แสดงว่าเด็กก้าวหน้าไปสู่การรู้จักแยกแยะ สามารถมององค์ประกอบที่จะมีอิทธิพลต่อเหตุการณ์หนึ่งมากกว่าหนึ่งองค์ประกอบได้ ซึ่งการพัฒนาการอ่านของเด็ก ควรได้รับการส่งเสริมโดยอาศัยการรับรู้ส่วนรวมของเด็กปฐมวัยเป็นหลัก

สรุปได้ว่าภาษามีความสำคัญกับมนุษย์ทุกคน เนื่องจากภาษาถือได้ว่าเป็นหัวใจของความเป็นมนุษย์ เพราะมนุษย์ทุกคนต้องใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และยังใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ การแสวงหาความรู้หรือบอกความต้องการของตนให้คนอื่นได้ทราบ นอกจากนี้ภาษายังเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความคิดและจินตนาการของมนุษย์ออกมา สามารถแลกเปลี่ยนความคิดที่เป็นนามธรรมต่อกันได้

ทฤษฎีพัฒนาการภาษา

การที่เด็กแต่ละคนสามารถจะมีพัฒนาการทางภาษาได้นั้น ได้มีนักการศึกษาค้นคว้ากันมากมายพยายามแสวงหาเหตุผล เพื่อที่จะนำมาใช้อธิบายว่าเด็กสามารถพูดได้อย่างไร ซึ่ง ครียานิยมธรรม (2519 : 31-35) ได้รวบรวมไว้ดังนี้

1. ทฤษฎีความพอใจแห่งตน (The Autism Theory หรือ Autistic Theory) ทฤษฎีนี้ถือว่าการเรียนรู้การพูดของเด็กเกิดจากการเลียนเสียง อันเนื่องมาจากความพึงพอใจที่จะได้ทำเช่นนั้น โนม์รอร์ เชื่อว่าความสามารถในการฟังและความคิดผลิตผลจากการได้ยินเสียงผู้อื่นและเสียงตนเอง เป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาการทางภาษา

2. ทฤษฎีการเลียนแบบ (The Imitation Theory) ซึ่ง เลวิส (Lewis) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเลียนแบบ ทฤษฎีนี้เชื่อว่าพัฒนาการทางการพูดนั้นเกิดขึ้นได้หลายทาง โดยอาศัยการเลียนแบบ ซึ่งอาจเกิดได้จากการมองเห็นหรือการได้ยินเสียง - การที่เด็กจะพูดหรือไม่พูดนั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับการที่เด็กต้องการทำตามคำสั่งซึ่ง พ่อ แม่ชอบใช้โดยไม่รู้ตัว

3. ทฤษฎีการเสริมแรง (Reinforcement Theory) ทฤษฎีนี้อาศัยจากหลักของทฤษฎีการเรียนรู้ซึ่งถือว่า พฤติกรรมทั้งหลายถูกสร้างขึ้นโดยอาศัยเงื่อนไข ไรน์โกลด์ (Rheingold) และคนอื่นๆ พบว่า เด็กจะพูดมากขึ้นเมื่อให้รางวัลและแรงเสริม

4. ทฤษฎีการรับรู้ (Motor Theory of Perception) ลิเบอร์แมน (Liberman) ตั้งสมมติฐานไว้ว่าการรับรู้ทางการฟังขึ้นอยู่กับการเล่นเสียง จึงเห็นได้ว่า เด็กมักจ้องหน้าเวลาเราพูดด้วย การทำเช่นนี้อาจเป็นเพราะเด็ก ฟัง พูด ซ้ำด้วยตนเอง หรือหัดเปล่งเสียงโดยอาศัยการอ่านริมฝีปาก แล้วจึงเรียนรู้คำ

5. ทฤษฎีความบังเอิญจากการเล่นเสียง (Babble Luck) ซึ่งทอร์ไคค์ (Thorndike) เป็นผู้คิด โดยอธิบายว่า เมื่อเด็กกำลังเล่นเสียงอยู่นั้น เผอิญมีบางเสียงไปคล้ายกับเสียงที่มีความหมายในการพูดของพ่อแม่ พ่อแม่จึงให้การเสริมแรงทันที ด้วยวิธีนี้จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางภาษา

6. ทฤษฎีชีววิทยา (Biological Theory) ของเลนเนเบอร์ (Lenneberg) เชื่อว่าพัฒนาการทางภาษามีพื้นฐานทางชีววิทยาเป็นสำคัญ กระบวนการที่คนพูดได้ขึ้นอยู่กับอวัยวะในการเปล่งเสียงที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เมื่อถึงเวลาอันสมควรเด็กก็จะเริ่มต้นส่งเสียงอ้อแอ้และพูดได้ตามลำดับ ถ้าได้ติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น

7. ทฤษฎีการให้รางวัลของแม่ (Mother Reward Theory) คอลลาร์ด (Dollard) และ มิลเลอร์ (Miller) เป็นผู้ตั้งทฤษฎีนี้ โดยย้าเกี่ยวกับบทบาทในการพัฒนาทางภาษาของเด็กว่า การที่แม่ให้รางวัลในการเลี้ยงดูเพื่อสนองความต้องการของลูกเป็นเหตุให้เกิดภาษาแก่ลูก

กมลรัตน์ คนองเดช (2542 : 30-38) อ้างอิงมาจาก พิณทิพย์ ทวยเจริญ (2522 :136-138) ได้กล่าวถึงทฤษฎีทางพัฒนาการทางภาษาที่เด่นๆ ดังนี้

1. ทฤษฎี “สภาวะติดตัวมาแต่กำเนิด” (Innateness) เสนอโดย ชอมสกี (Chomsky) นักภาษาศาสตร์ชาวอเมริกันได้เสนอทฤษฎีเกี่ยวกับการรู้ภาษาแม่ไว้ว่า การเรียนรู้ภาษาแม่ของเด็กนั้น เด็กจะต้องเกิดมาพร้อมทั้งมีเครื่องมือชนิดหนึ่งเรียกว่า “เครื่องมือในการเรียนรู้ภาษา” ซึ่งเด็กได้ยืมจากสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวเขาในชีวิตประจำวัน ที่บุคคลต่างๆ พูดยาสื่อความหมายกัน
2. ทฤษฎีความสัมพันธ์ต่อกัน (Interaction) นักสังคมวิทยาภาษาศาสตร์และนักจิตวิทยาภาษาศาสตร์กลุ่มนี้ได้เสนอแนวความคิดไว้ว่า คนเราเกิดมานั้นจะต้องมีบางสิ่งบางอย่างติดตัวมาทำให้คนผิดไปจากสัตว์อื่นๆ สิ่งนั้นคือความสามารถในการเรียนภาษา
3. ทฤษฎีสรีรศาสตร์ภาษา นักภาษาศาสตร์กลุ่มหนึ่งได้เน้นความสำคัญของการเจริญเติบโตและพัฒนาการของอวัยวะที่เกี่ยวข้องกับการพูด การฟัง และการคิดของบุคคลโดยแสดงความคิดเห็นว่าอวัยวะต่างๆ และสมองเป็นรากฐานของความสามารถทางภาษาของบุคคล ถ้าเกิดมีการพัฒนาร่างกายเป็นปกติและไม่พิการที่อวัยวะส่วนใด ๆ เด็กก็ต้องมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ภาษา
4. ทฤษฎีการเรียนรู้ภาษา นักจิตวิทยาอีกกลุ่มหนึ่งมีความเห็นว่าเด็กจะสามารถเรียนภาษาได้โดยการเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมของมนุษย์ ซึ่งสื่อสารกันโดยใช้ภาษาหนึ่ง เด็กจะเรียนรู้ภาษาไปที่ละเล็กทีละน้อย สะสมมากขึ้นเรื่อย ๆ ตามอายุ หรือตามระยะเวลาที่มีประสบการณ์จากหมูก่อนนั้น ๆ
5. ทฤษฎีการเลียนแบบ (The Imitation Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่าพัฒนาการทางการพูดนั้นเกิดขึ้นหลายทาง โดยอาศัยการเลียนแบบ ซึ่งอาจเกิดได้จากการมองเห็นหรือการได้ยินเสียง ผู้ที่ทำการศึกษเกี่ยวกับ การเลียนแบบในการพัฒนาภาษาอย่างละเอียด คือ เลวิส Lewis (1951) การเลียนแบบของเด็กเกิดจากความพอใจและความสนใจของตัวเอง ปกติช่วงความสนใจของเด็กนั้นสั้นมาก เพื่อที่จะชดเชยเด็กจึงต้องมีสิ่งเร้าซ้ำๆ กัน จึงทำให้เด็กมักพูดซ้ำๆ กัน
6. ทฤษฎีความพึงพอใจแห่งตน (The Autism Theory หรือ Autistic Theory) ผู้คิดทฤษฎีนี้ คือ โอ โฮบาร์ท โมว์เรอร์ (O.Hobart Mowrer) เป็นนักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ได้นำเอาหลักจากทฤษฎีมาใช้ในการเรียนรู้ของเด็กในการหัดพูดคำแรกๆ และเชื่อว่าใช้ได้ เช่น แม่พูดคำว่า “แม่” หรือ “ลูก” เป็นพันๆ ครั้ง ขณะป้อนข้าว อาบน้ำ จึงพบว่าบางครั้งเด็กก็เปล่งเสียง “แม่” ขณะเล่นเสียง และยังคำพูดนี้ทำให้เด็กมีความรู้สึกผิดปกติแปลกประหลาด ก็จะยิ่งพูดซ้ำมากกว่า พยางค์หรือคำอื่นที่ไม่มีความหมายให้จดจำเป็นพิเศษ

7. ทฤษฎีเสริมกำลัง (Reinforcement Theory) ทฤษฎีนี้อาศัยจากหลักทฤษฎีการเรียนรู้ ซึ่งถือว่าพฤติกรรมทั้งหลายถูกสร้างขึ้นโดยอาศัยการวางเงื่อนไขไรน์โกลด์ (Rheingold) และค้นพบว่าเด็กจะพูดมากขึ้นเมื่อให้รางวัลหรือเสริมกำลัง

8. ทฤษฎีการรับรู้ (Motor Theory of Perception) ในบางครั้งเด็กจะพูดคำที่ไม่เคยพูดหรือไม่เคยถูกสอนให้พูดมาก่อนเลย การรับรู้ทางการฟังขึ้นอยู่กับการเล่นเสียง จึงเห็นได้ว่าเด็กมักจ้องหน้าเวลาเราพูดด้วย ทำนองเดียวกันกับเด็กหูตึง การทำเช่นนี้อาจเป็นเพราะเด็กฟังพูดซ้ำด้วยตนเองหรือหัดเปล่งเสียง โดยอาศัยการอ่านริมฝีปากแล้วจึงเรียนรู้คำ

จากการศึกษาทฤษฎีและกระบวนการเรียนรู้ภาษาพอสรุปได้ว่า พัฒนาการทางภาษาของเด็ก เป็นสิ่งที่น่าสนใจและควรได้รับการพิจารณาและเอาใจใส่ต่อการเสริมสร้างพัฒนาการทางภาษาของเด็กอย่างต่อเนื่อง เพราะพัฒนาการทางภาษาของเด็กนั้นจะต้องผ่านกระบวนการพัฒนาเป็นขั้นตอน เด็กจะเรียนรู้ภาษาจากการเลียนแบบ การมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัว แบบลองผิดลองถูกและการเรียนรู้จากคนใกล้ชิดและสิ่งแวดล้อม การให้สิ่งเร้าและการให้แรงเสริม จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางภาษาคิดยิ่งขึ้น

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

พัฒนาการทางภาษา

พัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัยเป็นไปอย่างรวดเร็ว พัฒนาการทางภาษาก็เหมือนกับพัฒนาการในด้านอื่นๆ คือ มีความเจริญงอกงามที่ต่อเนื่องกัน เด็กแต่ละคนจะมีแบบแผนของการพัฒนาภาษาไม่แตกต่างกัน จะมีลำดับขั้นตอนของความเจริญงอกงามเหมือนกัน แต่อัตราและประสิทธิภาพของพัฒนานั้นอาจแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ความสามารถที่มีอยู่เดิม ประสบการณ์เดิม และความสนใจของเด็ก ซึ่งมีนักวิชาการได้กล่าวไว้ ดังนี้

ศรีเรือน แก้วกังวาล (2530 : 98-101) ได้กล่าวถึง พัฒนาการทางภาษาพูดมีลำดับขั้นตั้งแต่วัยทารกเป็นต้นมา จนสิ้นสุดระยะวัยเด็กตอนต้น มี 5 ลำดับขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นปฏิบัติการสะท้อน (Reflexive Vocalization) การใช้ภาษาของเด็กในระยะนี้คือ ตั้งแต่คลอดถึงอายุ 1 เดือนครึ่งเป็นแบบปฏิบัติการสะท้อน เทียบเท่ากับภาษาหรือการสื่อความหมายของสัตว์ประเภทอื่นๆ เสียงนี้เป็นไปโดยอัตโนมัติและไม่มีความหมายในขั้นแรก แต่เมื่ออายุราวหนึ่งเดือนล่วงแล้ว ทารกอาจเปล่งเสียงต่างกันได้ตามความรู้สึก เช่น ชอบ ไม่ชอบ ง่วง หิว ฯลฯ

ขั้นที่ 2 ขั้นเล่นเสียง (Babbling Stage) อายุเฉลี่ยของทารกในขั้นนี้คือ ต่อจากขั้นที่ 1 จนถึงอายุราว 8 เดือน อวัยวะในการเปล่งเสียงและฟังเสียง เช่น ปาก ลิ้น หู เริ่มพัฒนามากขึ้น เป็นระยะที่ทารกได้ยินเสียงผู้อื่นและเสียงตนเอง สนุกและสนใจการเล่นเสียง (Vocal Play) ที่ตนได้ยิน โดยเฉพาะเสียงของตนเอง แต่เสียงที่เปล่งก็ไม่มี ความหมายในเชิงภาษา ระยะนี้ทารกทุกชาติ ทำเสียงเหมือนกันหมด ช่วงนี้เป็นช่วงที่สำคัญตอนหนึ่งในกระบวนการพัฒนา บุคลิกภาพ เด็กเริ่มมีความนึกคิดว่าตนเป็นบุคคลหนึ่งซึ่งไม่เหมือนกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว

ขั้นที่ 3 ขั้นเลียนเสียง (Lalling Stage) เป็นระยะทารกอายุประมาณ 9 เดือน เขาเริ่มสนุกที่จะเลียนเสียงผู้อื่น นอกจากเลียนเสียงของตนเอง ระยะนี้ประสาทรับฟังพัฒนามากยิ่งขึ้น จนสามารถจับเสียงผู้อื่นได้ถี่ถ้วนยิ่งขึ้น ประสาทตาจับภาพการเคลื่อนไหวของริมฝีปากได้แล้ว จึงรู้จักและสนุกที่จะเลียนเสียงผู้อื่น ระยะนี้เขาเลียนเสียงของตัวเองน้อยลง การเลียนเสียงผู้อื่นยังผิดๆ ถูกๆ และยังไม่สู้จะเข้าใจความหมายของเสียงที่เปล่งเลียนแบบผู้ใหญ่ เด็กหูหนวกไม่สามารถพัฒนาทางด้านภาษามาถึงขั้นนี้ ขั้นนี้เป็นระยะที่ทารกเริ่มพูดภาษาแม่ของตน

ขั้นที่ 4 ขั้นเลียนเสียงได้ถูกต้องยิ่งขึ้น (Echolalia) ระยะนี้ทารกอายุประมาณ 1 ขวบ ยังคงเลียนเสียงผู้ที่แวดล้อมเขา ทำให้ถูกต้องมากยิ่งขึ้น เลียนเสียงตัวเองน้อยลง แต่ความหมายของเสียงไม่แจ่มแจ้งนัก

ขั้นที่ 5 ขั้นเห็นความหมายของเสียงที่เด็กเลียน (True Speech) ระยะนี้ทารกอายุ 1 ขวบ ขึ้นไป ความจำ การใช้เหตุผล การเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งที่ทารกได้รู้เห็นพัฒนาขึ้นแล้ว เช่น เมื่อเปล่งเสียง “แม่” ก็รู้ว่าคือผู้หญิงคนหนึ่งที่อยู่ชุกชุมแลตน การพัฒนามาถึงขั้นนี้เป็นไปอย่างบังเอิญ (Accident) แต่ต่อมาจากการได้ผลที่พอใจและได้ผลที่ไม่พอใจ ทำให้การเรียนความสัมพันธ์ของเสียงกับความหมายก้าวหน้าสืบไป

ในระยะตอนแรกๆ เด็กพูดคำเดียวก่อน ต่อมาจึงอยู่ในรูปของวลีและรูปของประโยค ตั้งแต่ยังไม่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ไปจนถึงถูกต้องหลักไวยากรณ์ของภาษานั้นๆ นักภาษาศาสตร์ ได้ทำการค้นคว้าวิจัยจากเด็กที่พูดภาษาต่างๆ ทั่วโลก เห็นพ้องต้องกันว่า การพัฒนาการทางภาษาตั้งแต่ขั้นที่หนึ่งถึงห้าดังกล่าวมาข้างต้นอยู่ในระยะวัยทารก ส่วนระยะที่เด็กเข้าใจพูดและใช้ภาษาได้โดยอัตโนมัติเหมือนผู้ใหญ่ นั้น อยู่ในระยะวัยเด็กตอนต้น เมื่อเด็กอายุประมาณ 6 ขวบ เป็นต้นไป การพัฒนาการทางภาษา จนสามารถใช้ในการดำเนินชีวิตได้ดีนั้นเป็นเหตุการณ์ที่สำคัญสำหรับชีวิตเด็ก เพราะภาษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาด้านสังคม สติปัญญา และอารมณ์ เด็กที่ใช้ภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพย่อมได้เปรียบเมื่อเข้าโรงเรียน และไปใช้ชีวิตนอกบ้าน

นอกจากนี้ ฌรงค์ มั่นเศรษฐวิทย์ (2540 : 18-20) ได้กล่าวถึงลักษณะทางภาษาตามลำดับขั้นพัฒนาการไว้ ดังนี้

ขั้นที่ 1 อายุ 1-3 ปี พัฒนาการทางภาษา เด็กจะพูดคำง่ายๆ และประโยคสั้นๆ ถ้าเข้าใจมากก็จะซักถามมากขึ้น

ขั้นที่ 2 อายุ 3-5 ปี พัฒนาการทางภาษา เด็กจะพูดประโยคสั้นๆ ชอบซักถามคำถามที่ต้องการคำอธิบายว่า “ทำไม” และ “อย่างไร”

ขั้นที่ 3 อายุ 6-8 ปี พัฒนาการทางภาษา เด็กชอบสนทนา และชอบซักถาม

ขั้นที่ 4 อายุ 9-11 ปี พัฒนาการทางภาษา เด็กจะใช้ภาษาสละสลวย และมีคำพูดแปลกๆ

ขั้นที่ 5 อายุ 12-13 ปี พัฒนาการทางภาษา เด็กมีความสามารถในการอภิปราย และแสดงความคิดเห็นในเรื่องนามธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ ศาสนา ความยุติธรรม ฯลฯ

ขั้นที่ 6 อายุ 14-16 ปี พัฒนาการทางภาษา เด็กมักชอบใช้เหตุผล บางครั้งดูเหมือนกับการโต้แย้ง บางครั้งมีคำพูดที่ผู้ใหญ่มักไม่ยอมรับ แต่ก็ยังเป็นคำพูดที่ออกมาจากใจสามารถอภิปราย และแสดงความคิดเห็นร่วมกับผู้ใหญ่ได้

ขณะเดียวกัน โอลแลน และโลแกน (เขาวพา เดชะคุปต์, 2528 : 48-50 อ้างอิงมาจาก โอลแลน และโลแกน Lolan & Logan. 1974 : 207) ได้แบ่งพัฒนาการทางภาษาออกเป็น 7 ขั้นดังนี้

1. ระยะปะปะ (Ransom Stage หรือ Prelinguistic Stage) อายุแรกเกิด ถึง 6 เดือน ในระยะนี้เป็นระยะที่เด็กจะเปล่งเสียงต่างๆ ที่ยังไม่มีความหมาย การเปล่งเสียงของเด็กก็เพื่อบอกความต้องการของเขา และเมื่อได้รับการตอบสนองเขาจะรู้สึกพอใจ ตัวอย่างเช่น เด็กจะร้องเมื่อถูกปล่อยให้อยู่คนเดียว เมื่อรู้สึกหิว ใจ ฯลฯ หรือการรู้สึกเป็นสุขที่ได้ส่งเสียงออกมาเมื่อเด็กอายุได้ 6 เดือน จะเริ่มออกเสียง อ้อ-แอ้ และเริ่มเปล่งเสียงต่าง ๆ ซึ่งไม่มีผู้ใดเข้าใจหรือแยกแยะได้นอกจากนักภาษาศาสตร์ ในช่วงนี้จะเป็นช่วงที่ดีของการสนับสนุนให้เด็กพัฒนาทางการพูด และเด็กมีสุขภาพดีทั้งกายและใจ จะมีโอกาสพัฒนาทางภาษาได้ดีกว่าเด็กที่ไม่สบาย เจ็บป่วย ร้องไห้โยเย

2. ระยะแยกแยะ (Jargon Stage) อายุ 6 เดือน ถึง 1 ปี หลังจาก 6 เดือนขึ้นไป เด็กจะเริ่มเข้าสู่ระยะที่ 2 ซึ่งเด็กจะสามารถแยกแยะเสียงต่างๆ ที่เขาได้ยิน และเด็กจะรู้สึกพอใจที่จะได้ส่งเสียงที่เขาเปล่งออกมาได้รับการตอบสนองในทางบวก เขาก็จะเปล่งเสียงนั้นซ้ำอีก ในบางครั้งเด็กจะเลียนเสียงสูงๆ ต่ำๆ ที่มีคนพูดคุยกับเขา

3. ระยะเลียนแบบ (Imitation Stage) อายุ 1-2 ขวบ ในระยะนี้เด็กจะเริ่มเลียนเสียงต่างๆ ที่เขาได้ยิน เช่น เสียงของพ่อแม่ ผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิด เสียงที่เปล่งออกมาอย่างไม่มี ความหมาย จะค่อยๆ หายไป และเด็กจะเริ่มรับฟังเสียงที่ได้รับการตอบสนองซึ่งนับว่าพัฒนาการทางภาษาจะเริ่มต้นอย่างแท้จริงที่ระยะนี้

4. ระยะขยาย (The Stage of Expansion) อายุ 2-4 ขวบ ในระยะนี้เด็กจะหัดพูด โดยจะเริ่มจากการหัดเรียกชื่อ คน สัตว์ และสิ่งของที่อยู่ใกล้ตัว เขาจะเริ่มเข้าใจถึงการใช้อยุทธลักษณะในการสื่อความหมาย ซึ่งเป็นการสื่อความหมายในโลกของผู้ใหญ่ การพูดของเด็กในระยะแรก ๆ จะเป็นการออกเสียงคำนามต่าง ๆ เป็นส่วนใหญ่ เช่น พ่อ แม่ พี่ น้อง นก แมว หมา ฯลฯ และคำคุณศัพท์ต่างๆ ที่เขาเห็น รู้สึกและได้ยิน ซึ่งในวัยต่างๆ เขาจะสามารถพูดได้ดังนี้

อายุ 2 ขวบ เด็กจะเริ่มพูดเป็นคำโดยจะสามารถใช้คำนามได้ 20 %

อายุ 3 ขวบ เด็กจะเริ่มพูดเป็นประโยคได้

อายุ 4 ขวบ เด็กจะเริ่มใช้คำศัพท์ต่างๆ และรู้จักการใช้คำเต็มหน้า และลงท้ายอย่างทีผู้ใหญ่ใช้กัน

5. ระยะโครงสร้าง (Structure Stage) อายุ 4-5 ขวบ ระยะนี้เด็กจะเริ่มพัฒนาความสามารถในการรับรู้ และการสังเกต เด็กจะเริ่มเล่นสนุกกับคำและรู้จักคิดคำและประโยคของตนเอง โดยอาศัยการผูกจากคำวลี และประโยคที่เขาได้ยินคนอื่น ๆ พูด เด็กจะเริ่มรู้สึกสนุกกับการเปล่งเสียง โดยเขาจะเล่นเป็นเกมกับเพื่อนๆ หรือสมาชิกในครอบครัว

6. ระยะตอบสนอง (Responding Stage) อายุ 5-6 ขวบ ในระยะนี้ความสามารถในการคิดและพัฒนาการทางภาษาของเด็กจะสูงขึ้น เขาจะเริ่มพัฒนาภาษาไปสู่ภาษาที่เป็นแบบแผนมากขึ้น และใช้ภาษาเหล่านั้นกับสิ่งต่างๆ รอบๆ ตัว การพัฒนาทางภาษาของเด็กในวัยนี้จะเริ่มต้นเมื่อเขาเข้าเรียนในชั้นอนุบาล โดยเด็กจะเริ่มใช้ไวยากรณ์อย่างง่ายได้ รู้จักใช้คำที่เกี่ยวข้องกับบ้าน และโรงเรียน ภาษาที่เด็กใช้ในการสื่อความหมายในระยะนี้จะเกิดจากสิ่งที่เขามองเห็นและรับรู้

7. ระยะสร้างสรรค์ (Creative Stage) อายุ 6 ปี ขึ้นไป ในระยะนี้ได้แก่ ระยะที่เด็กเริ่มเข้าโรงเรียน เด็กจะเล่นสนุกกับคำ และหาวิธีสื่อความหมายด้วยตัวเลข เด็กในระยะนี้จะพัฒนา วิเคราะห์และสร้างสรรค์ทักษะในการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำจำนวนการเปรียบเทียบ และภาษาพูดที่เป็นนามธรรมมากขึ้น และเขาจะรู้สึกสนุกกับการแสดงความคิดเห็น โดยการพูดและการเขียน

ดวงเดือน แจ่มสว่าง (2542 : 14-15) ได้กล่าวถึงพัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัย ซึ่งสังเกตได้ในแต่ละวัยดังนี้

1. เด็กอายุ 2 ขวบ สามารถเข้าใจคำ และประโยคง่าย ๆ ชอบฟังการโฆษณาทางโทรทัศน์ ชอบฟังเสียงแปลก ๆ ชอบฟังเรื่องง่ายๆ สั้นๆ และเพลงกล่อมเด็ก ชอบใช้คำพูดเชิงปฏิเสธเสมอ มักมีคำว่า “ไม่” ติดปาก สามารถเรียกชื่อสิ่งของที่มีพยางค์สั้น ๆ ได้ มักตอบคำถามด้วยประโยคสั้น ๆ ลากเส้นขยุกขยิกได้ พอใจที่จะขีดเขียนโดยจับดินสอปากกาในลักษณะใช้ทั้งมือจับ และ

ลากเส้นด้วยการขยับเขยื้อนไปทั้งแขน จิก เขียน ไปมาจนเต็มหน้ากระดาษ สามารถเปิดหนังสือที่ภาพได้ถูกต้อง

2. เด็กอายุ 3 ขวบ ชอบฟังเสียงที่เคยได้ยินคุ้นหู เช่น เสียงน้ำก๊อกไหล เสียงรถยนต์ รถไฟ เสียงสัตว์เลี้ยง ฯลฯ ชอบฟังนิทาน และจะฟังอย่างตั้งใจ จะพอใจมากขึ้น ถ้าพ่อแม่หรือครูอ่านให้ฟังอย่างใกล้ชิดโดยลำพัง ในด้านการพูดสามารถสนทนาโต้ตอบได้ด้วยประโยคสั้นๆ ประมาณ 10-12 พยางค์ สามารถใช้คำศัพท์ประมาณ 900 คำ และชอบขึ้นต้นประโยค ด้วยคำว่า “อะไร” “ทำไม” “ใคร” “ที่ไหน” กับผู้ใหญ่ บางครั้งจะชอบพูดคนเดียว

3. เด็กอายุ 4 ขวบ สามารถใช้คำศัพท์ได้ประมาณ 1,500 คำ ช่างพูด ช่างคุย ชอบเล่าเรื่องให้คนอื่นฟัง เรียนรู้ศัพท์ใหม่ได้เร็วใช้คำเชื่อมประโยคได้มากขึ้น ชอบทดสอบภาษา และชอบพูดคนเดียวสามารถฟังเรื่องได้มากขึ้น จะมีคำถามประเภท “เมื่อไร” “อย่างไร” และ “ทำไม” สามารถจดจำชื่อตัวเองได้ บางคนสามารถเขียนชื่อตัวเองได้ จดจำลักษณะบางตัวและจำคำได้บ้าง บอกได้ถูกว่าคำไหนเหมือนกัน หรือต่างกัน สามารถจำถ้อยคำโฆษณาในโทรทัศน์ ป้ายยี่ห้อสินค้า หรือรถยนต์ได้

4. เด็กอายุ 5 ขวบ จะตั้งใจฟังเรื่องราวต่างๆ ได้นานขึ้น ชอบฟังนิทาน เพลง การเต้น นักร้อง คำคล้องจอง ชอบซักถาม สามารถใช้คำศัพท์ได้ประมาณ 2,500-3,000 คำ ชอบเล่นบทบาทสมมติ และชอบใช้คำที่เคยได้ยินในชีวิตประจำวัน

5. เด็กอายุ 6 ขวบ สามารถพูดได้คล่องแคล่ว สนใจคำใหม่ๆ เริ่มเข้าใจเรื่องนามธรรม สามารถอธิบายเหตุผลได้ดี ชอบเล่นขายของโต้ตอบเลียนแบบชีวิตจริง ตอบคำถามที่ใช้เหตุผลง่ายๆ ได้

นอกจากนี้ กมลรัตน์ คนองเดช (2542 : 47-53) อ้างอิงมาจาก จิตรา วสุวานิช และคณะ (2519 : 179-188) ได้กล่าวถึงพัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัยแบ่งออกได้เป็น 4 ระยะ ดังต่อไปนี้

1. พัฒนาการของเด็กวัยทารกอายุ 0-2 สัปดาห์ เด็กวัยนี้จะแสดงออกในรูปปฏิริยาสะท้อน และหลังจากนั้นการร้องไห้ของเด็กทารก จะเป็นปฏิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่แน่นอนแล้ว แต่เกิดจากภาวะทางสรีระของทารกอันเกิดจากความหิว ความเจ็บป่วย ความเหนื่อย เป็นต้น

2. พัฒนาการทางภาษาของเด็กวัยเด็กเล็กอายุ 2 สัปดาห์ - 2 ขวบ เด็กวัยนี้จะพัฒนาภาษาพูดโดยการเปล่งเสียงออกมา โดยขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญ คือ วุฒิภาวะด้านการเจริญเติบโตของร่างกาย กล่าวคือ การนั่งได้ของเด็กจะมีผลทำให้รูปร่างของหลอดเสียงเปลี่ยนไปจากเดิม ในด้านความเข้าใจภาษานั้นจะเข้าใจตอบสนองที่แน่นอนต่อเสียงของบุคคล เช่น ความโกรธ ความกลัว ความสุขใจ

3. พัฒนาการทางด้านภาษาของเด็กวัยเด็กตอนต้น เด็กอายุ 2-5 ขวบ พัฒนาการทางภาษาของเด็กวัยนี้มีความสำคัญต่อพื้นฐานของภาษาพูดในวัยต่อไปของเด็กเป็นอย่างมาก การพัฒนาทางด้านภาษาจะเกิดควบคู่กับพัฒนาการของกล้ามเนื้อที่ใช้ในการเคลื่อนไหว เนื่องจากพัฒนาการทางภาษา จำเป็นต้องอาศัยความพร้อมของร่างกาย

4. พัฒนาการทางด้านภาษาของเด็กวัยตอนปลาย อายุ 6-12 ขวบ การพูดของเด็กวัยนี้ จำเป็นต้องพูดได้คล่องแคล่วชัดเจน และสามารถพูดได้และเข้าใจคำพูดที่คนอื่นพูด ภาษาจะเป็นเครื่องมือที่เด็กใช้ในการเข้าสังคม และสังคมกับบุคคลอื่นได้เป็นอย่างดี เด็กวัยนี้จะอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม แต่ละกลุ่มอาจมีคำพูดที่เข้าใจความหมายเฉพาะกลุ่ม การพูดคำสะแลงถือว่าการแสดงถึงความทันสมัย เป็นพวกเดียวกัน

จากขั้นตอนของพัฒนาการทางภาษาดังกล่าว สามารถส่งเสริมให้เด็กมีทักษะในการใช้ภาษาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กและเป็นเครื่องมือในการสื่อสารได้อย่างเหมาะสม ช่วยให้เด็กกลายเป็นนักเขียน นักเล่านิทาน หรือนักวิจารณ์วรรณคดีในอนาคต แต่ครูจะต้องหาวิธีส่งเสริมการคิดอย่างสร้างสรรค์ และความสามารถในการสื่อความหมายที่เหมาะสม รู้จักวิเคราะห์ แก้ปัญหาและรู้จักใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการแก้ปัญหาให้กับเด็กสามารถแสดงความคิดริเริ่ม ความเข้าใจของตนให้ผู้อื่นเข้าใจได้

องค์ประกอบความพร้อมทางภาษา

แฮร์ริส (ณรงค์ มั่นเศรษฐวิทย์, 2540 : 20-22 อ้างอิงมาจาก Harris. 1970) ได้กล่าวถึงพัฒนาการทางภาษาว่า มีองค์ประกอบหลายอย่างเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ ความเจริญทางด้านร่างกาย อวัยวะที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษา เพศ อายุ การให้คำแนะนำของผู้ปกครอง และการสอนของครู ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. พัฒนาการทางด้านร่างกาย พัฒนาการทางด้านร่างกายของเด็ก ถ้าเป็นไปตามลำดับขั้นการเจริญเติบโตไม่มีอะไรผิดปกติ พัฒนาการทางภาษาก็จะเป็นไปตามลำดับขั้นเช่นเดียวกัน แต่เมื่อใดที่เด็กมีข้อบกพร่องเกี่ยวกับอวัยวะในการออกเสียง เช่น กล่องเสียง ลิ้น ฟัน หู ตารวมทั้งการรับรู้ทางสมองที่อาจผิดปกติ เหล่านี้ก็จะเกิดผลกระทบด้วยกันทั้งสิ้น ซึ่งพัฒนาการทางภาษาก็คล้ายกับการหัดเดินของเด็ก เมื่อกระดูกขาและหลังของเด็กแข็งแรงดีแล้ว เด็กก็จะหัดตั้งไข่ หัดนั่งได้ด้วยตนเอง พ่อแม่ไม่ต้องคอยช่วยเหลือ

2. เพศ เพศเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งกล่าวคือ เด็กหญิงจะมีพัฒนาการทางร่างกายเร็วกว่าเด็กชายในขณะที่มีอายุเท่ากัน และยังสามารถพูดได้เร็วกว่า รู้จักศัพท์มากกว่า ในการวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการทางด้านภาษาพบว่า เด็กชายและเด็กหญิงที่มีอายุเท่ากัน และเรียนอยู่ในระดับ

ชั้นเดียวกัน เด็กหญิงจะมีพัฒนาการทางด้านภาษาเร็วกว่าเด็กชาย พัฒนาการทางภาษานี้จะทันกันเมื่ออายุมากขึ้น กล่าวคือ เด็กหญิงจะพัฒนาสูงสุดเมื่ออายุ 14-16 ปี และในขณะเดียวกันเด็กชายก็จะพัฒนาสูงสุดในช่วงอายุดังกล่าวเช่นกัน

3. อายุ โดยทั่วไปเด็กที่มีการพัฒนาการตามระดับชั้นเมื่ออายุสูงขึ้นพัฒนาการทางสมองและภาษาจะเจริญขึ้นด้วย ดังนั้น เด็กที่มีอายุมากก็จะมีพัฒนาการทางภาษามาก ทั้งนี้เพราะมีประสบการณ์ทางภาษาเพิ่มขึ้นตามอายุนั่นเอง ถ้าเด็กที่มีอายุมากแต่สมองผิดปกติ พัฒนาการทางภาษา และความคิด ก็จะหยุดชะงักเช่นเดียวกัน

4. ผู้ปกครอง ผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางภาษา เช่น การแนะนำคำศัพท์ใหม่ๆ การพาไปเที่ยวเพื่อหาประสบการณ์ การแนะนำหนังสือที่เหมาะสมให้แก่เด็ก แต่ถ้าเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ยากจนก็จะขาดโอกาสเหล่านี้

5. ครู ครูเป็นบุคคลหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางภาษาด้วยการสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอน รวมทั้งการศึกษาสภาพและลักษณะ ตลอดจนความต้องการของเด็กแต่ละคน จัดกิจกรรมที่ตรงกับความสนใจ และเร้าให้เด็กมีความรู้สึกที่คิดต่อการเรียน เห็นความสำคัญและประโยชน์ของภาษา ก็จะเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางภาษาดีขึ้น

สำหรับบำเพ็ญ การพานิชย์ (2539 : 26) อ้างอิงมาจาก ทวี สุรเมธี (2521 : 7) ได้เสนอแนะว่าองค์ประกอบของความพร้อมทางภาษาที่สำคัญนั้น ประกอบด้วยความสามารถต่อไปนี้

1. ความสามารถในการแยกเสียงที่ได้ยิน ได้แก่ ความเข้าใจและความสามารถในการใช้ภาษาพูดได้ถูกต้อง สามารถแยกถ้อยคำและเสียงที่แตกต่างกันได้ถูกต้อง
2. ความสามารถทางสายตา ได้แก่ ความสามารถในการแยกคำที่คล้ายคลึงกันและมองเห็นความแตกต่างของคำศัพท์ได้
3. ความสามารถทางความคิดและความจำ ได้แก่ ความสามารถใช้เหตุผลเข้าใจ และเชื่อมโยงความคิดต่างๆ ได้เข้าใจความหมายของประโยคและเข้าใจรูปคำได้
4. ความสนใจ ได้แก่ ความสามารถในการฟัง หรือจับสายตาไปตามสิ่งที่อ่าน เคลื่อนไหวสายตา มีสมาธิในการอ่าน การฟัง และทำตามคำสั่งได้

สรุปได้ว่า องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการทางภาษานั้นประกอบด้วยพัฒนาการทางร่างกายที่เจริญเติบโตตามอายุหรือวัยเด็ก เพศ ผู้ปกครอง และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเด็กหญิงมักจะมีพัฒนาการทางภาษาเร็วกว่าเด็กชาย อีกทั้งการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาของผู้ปกครองและครู ก็มีส่วนช่วยได้เช่นกัน

ความสามารถทางภาษาด้านการฟังของเด็กปฐมวัย

เด็กทารกจะเริ่มเรียนรู้ภาษาด้วยการฟังผู้อื่นพูดก่อนแล้วจึงจดจำทำเลียนแบบเป็นภาษาพูด อันเป็นผลทำให้การติดต่อสื่อความหมายกับบุคคลรอบข้าง เป็นไปได้มากขึ้นตามลำดับ

นิตยา ประพฤติกิจ (2539 : 178-179) ได้กล่าวถึงความสามารถทางภาษาด้านการฟังของเด็กในแต่ละช่วงอายุ ดังนี้

อายุ 0-2 ขวบ พยายามเลียนเสียงที่เขาได้ยิน เข้าใจคำและประโยคง่าย ๆ ชอบฟังโฆษณาทางโทรทัศน์และเสียงที่สะกิดใจ ชอบฟังเรื่องง่าย ๆ สั้น ๆ และเพลงกล่อมเด็ก

อายุ 3 ขวบ ชอบฟังเสียงต่าง ๆ ที่ได้ยินอยู่ใกล้หู เช่น เสียงสัตว์ ยานพาหนะ เครื่องใช้ในครัวเรือน ชอบฟังนิทานที่ผู้ใหญ่อ่านให้ฟังแบบสองต่อสอง ฟังได้ไม่นานแต่จะฟังอย่างตั้งใจ

อายุ 4 ขวบ ฟังเรื่องได้นานขึ้น แต่ยังชอบให้ผู้ใหญ่อ่านให้ฟังแบบสองต่อสองอยู่ อาจเลือกหนังสือมาให้ผู้ใหญ่อ่านให้ฟัง สามารถปฏิบัติตามคำสั่งง่ายๆ ได้

อายุ 5 ขวบ ตั้งใจฟังนานขึ้น ชอบฟังนิทาน เพลง เล่นนิ้ว และคำคล้องจอง สามารถปฏิบัติตามคำสั่งได้มากขึ้น เข้าใจคำพูดข้อความยาว ๆ ของผู้ใหญ่ได้

อายุ 6 ขวบ ชอบฟังเรื่องราวต่าง ๆ โดยเฉพาะเกี่ยวกับธรรมชาติปรากฏการณ์ ต่าง ๆ จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าเด็กมีความสามารถทางการฟังมาตั้งแต่แรกเกิดและพัฒนาเป็นขั้นตอน จากการฟังเสียงบุคคลใกล้ชิดเพื่อเลียนแบบและเพื่อจำแนก มาเป็นการฟังเพื่อปฏิบัติตามคำสั่งและการฟังเป็นเรื่องสั้น ๆ จนสามารถถ่ายทอดเรื่องราวที่ได้ฟังให้ผู้อื่นรับฟังและเข้าใจได้

ความสามารถทางภาษาด้านการพูดของเด็กปฐมวัย

เด็กเล็ก ๆ มีความอยากรู้ อยากเห็น และมีความต้องการที่จะสื่อสารกับผู้อื่นเป็นสิ่งเร้าให้เกิดการแสดงทางความคิดในด้านการพูด แต่เด็กมีถ้อยคำในการสื่อสารที่ค่อนข้างจำกัด จึงพยายามแสวงหาการใช้คำพูดด้วยตนเอง ดังนั้นครูผู้สอนควรจะได้ศึกษาถึงพัฒนาการด้านภาษา และความสามารถในการพูดของเด็กในแต่ละช่วงอายุ เพื่อจัดกิจกรรมตอบสนองความสามารถทางด้านการพูดได้อย่างเหมาะสมต่อไป

พราวพรรณ เหลืองสุวรรณ (2537 : 63-66) ได้กล่าวถึงความสามารถทางภาษาด้านการพูดของเด็กในแต่ละช่วงอายุไว้ดังนี้

อายุ 0-2 ปี เด็กแรกเกิดจะสื่อสารกับบุคคลอื่นด้วยภาษาท่าทาง เมื่อพูดได้สามารถพูดคำบางคำได้ชัดเจน แต่จะไม่เข้าใจความหมายของคำ เด็ก 18 เดือน พูดได้ประมาณ 10 คำ และเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ถึง 30 คำ เมื่ออายุประมาณ 2 ขวบ ชอบตั้งคำถามว่าอะไร ทำไม และส่วนมาก

ยังพูดไม่ชัด โดยเฉพาะตัว ร , ล และคำควบกล้ำ บางครั้งยังพูดกลับกัน ผู้ใหญ่ควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ภาษา ไม่ควรกล่าวล้อเลียนหรือตำหนิ เพราะจะทำให้เด็กพัฒนาช้า เด็กจะสามารถเข้าใจความหมาย และคำมากกว่าส่วนที่ต้องการจะพูดออกมา

อายุ 3 ปี มีพัฒนาการทางภาษาเร็วมาก สามารถตั้งคำศัพท์ใหม่ ๆ หรือเรียกชื่อสิ่งใหม่ตามความเข้าใจของตน สามารถเข้าใจคำพูดง่ายๆ ของผู้ใหญ่ เช่น อย่า ไม่ แต่ยังไม่สามารถเข้าใจสิ่งที่มองไม่เห็น ดังนั้น การปฏิบัติตามคำสั่ง คำขอร้องของผู้ใหญ่จึงยังไม่สม่ำเสมอ และยังไม่ลืมหาคำถามว่าทำไม จะพยายามทำความเข้าใจกับคำถามที่ตนเองถามไปเช่นกัน

อายุ 4 ปี ในด้านภาษาเด็กวัยนี้ เริ่มเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น มีความสนใจคำพูดของผู้ใหญ่ และชอบเลียนแบบ เริ่มพูดประโยคที่ยาว และใช้คำถามที่มีเหตุผลมากขึ้น ชอบฟังนิทานซ้ำ ๆ โดยไม่เบื่อ

อายุ 5 ปี สามารถเข้าใจคำพูด ข้อความยาว ๆ ของผู้ใหญ่ได้ดี และพยายามพูดยาว ๆ โดยเลียนแบบผู้ใหญ่ในการจะสร้างประโยค ชอบฟังนิทานประเภทเทพนิยาย และชอบแสดงบทบาทสมมุติประกอบ

อายุ 6 ปี เด็กส่วนใหญ่จะสนใจในการพูด ชอบสนทนากับเพื่อน ๆ หรือผู้ใหญ่มากกว่าการเล่นสิ่งของ และมีความสุขมากเมื่อได้สนทนากับผู้อื่น และไม่ชอบถูกวิจารณ์ต่อหน้าผู้อื่นหรือชุมชน ชอบฟังเรื่องราวต่าง ๆ โดยเฉพาะเกี่ยวกับธรรมชาติ ปรัชญาการณต่าง ๆ เริ่มสนใจในการอ่าน โดยเฉพาะเทพนิยายที่มีภาพประกอบ

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า เด็กสามารถใช้ภาษาได้ตั้งแต่แรกเกิดและมีพัฒนาการทางภาษาเป็นลำดับขั้น โดยเริ่มจากการใช้เสียง การใช้คำต่าง ๆ จะพัฒนามาเป็นประโยคที่สมบูรณ์ภายหลัง

แนวทางในการส่งเสริมความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัย

เด็กปฐมวัยเป็นระยะที่มีการพัฒนาการทางภาษาเร็วมาก สามารถพูดเป็นประโยคชัดเจน รู้จักคำมากขึ้น สามารถเลือกคำได้อย่างเหมาะสม รู้จักฟัง เข้าใจความสามารถและทำตามคำสั่งได้ สนใจในการฝึกอ่าน ชอบเล่าเรื่อง สนใจคำใหม่ๆ ศัพท์ต่าง ๆ ชักถามความหมายของคำอยู่เสมอ แนวทางการส่งเสริมภาษาสำหรับเด็กคือ เปิดโอกาสให้เด็กทุกคนในการพูด สนทนา ได้ตอบ ฝึกการฟัง ฝึกการอ่าน ฝึกกล่อมเนื้อให้สัมพันธ์กับตา ตลอดจนให้เด็กช่วยจำเรื่องราวต่าง ๆ ได้

ประมวญ คิคคินสัน (2540 :140) กล่าวว่า การส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัย ควรใช้หลักการใหญ่ ๆ ดังต่อไปนี้

16/1/2020

1. ถ้อยคำที่นำสู่การเรียนการสอน อาจจะนำมาจากนิทานหรือบทความที่น่าสนใจ นอกจากที่เรียนใน “ตำรา” เรื่องราวที่เด็กสนใจ แล้วหยิบคำที่น่าสนใจจากเรื่องราวมาใช้โดยอาจนำคำมาจัดเป็นหมวดหมู่หรือมาผูกเป็นเรื่องราวขึ้นใหม่

2. เด็กควรเรียนจากถ้อยคำจากใจความ (Context) เพื่อให้เข้าใจความหมายแจ่มแจ้งยิ่งขึ้น

3. เล่นเกมโดยใช้ถ้อยคำ เช่น ปริศนาอักษรไขว้ การทายประโยค การทายปัญหา “อะไรเอ่ย?” ฯลฯ

4. ให้เด็กจัดประเภทถ้อยคำหลายๆ แบบ เช่น “ม้า” จัดอยู่ในประเภทสัตว์พาหนะ สัตว์ที่ใช้ในการกีฬาหรือสัตว์ป่า (ม้าป่า)

5. ให้เด็กจัดหาคำตรงข้าม (Antonyms) และคำที่มีความหมายคล้าย ๆ กัน (Synonyms) กับคำที่เรียนใหม่ ๆ นั้น

นอกจากนั้น ครูควรส่งเสริมให้เด็กทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น

1. การขยายความหมายของถ้อยคำให้ใช้ได้หลากหลาย

2. ขยายความรู้มีการใช้หลักภาษาให้ถูกต้อง

3. รู้จักแยกประเภท จัดหมวดหมู่

4. รู้จักแต่งประโยคให้มีความหมายแจ่มแจ้ง

5. รู้จักเปลี่ยนถ้อยคำที่แทนกันได้

6. รู้จักลักษณะของสิ่งของโดยการเพียงแต่ฟังคำบรรยาย

7. รู้จักให้คำจำกัดความของถ้อยคำ

8. พัฒนาความสามารถในการอธิบายอะไรได้ชัดเจน

9. พัฒนาความสามารถที่จะใช้ภาษาในสถานการณ์ต่าง ๆ ทางสังคม

ประมวญ ดิลกสินสัน (2540 : 141) ได้เสนอแนะวิธีการพื้นฐานเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาของเด็กไว้คือ รู้จักรับฟังเด็ก ให้เด็กได้พูดคุยถึงเรื่องราวที่เขาได้พบเห็นหรือได้ฟังมา รู้จักพูดคุย หรือสนทนากับเด็ก รู้จักซักถามเพื่อให้เด็กใช้ภาษาได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น ให้เด็กรู้จักฝึกฝนการฟัง ธิบปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ โดยเฉพาะเมื่อเด็กมีปัญหา

นอกจากนี้ การส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาของเด็กยังต้องมียังองค์ประกอบดังต่อไปนี้ คือ พื้นฐานที่ดีทางเศรษฐกิจและสังคม ประสบการณ์ที่สร้างเสริม การฝึกฝนประสาทสัมผัส การยอมรับฟังเด็ก การปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ๆ การมีผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างที่ดี การตั้งใจฟังเด็ก การไม่มีอคติต่อการใช้ภาษาของเด็ก และการที่เด็กมีโอกาสได้พูดคุยอย่างสนุกสนาน เป็นต้น

(นิตยา ประพฤติกิจ, 2539 : 162-163 อ้างอิงมาจาก เฮนริก Henrick, 1980 : n.d.)

สรุปได้ว่า การส่งเสริมความสามารถทางภาษาให้กับเด็ก คือ การเปิดโอกาสให้เด็กมีประสบการณ์ตรงทางภาษาด้านการพูด การฟัง การอ่าน และการเขียน ในบรรยากาศที่เป็นอิสระ และผ่อนคลาย ตลอดจนให้กำลังใจ และความมั่นใจ เพื่อให้เด็กมีความเชื่อมั่น ซึ่งเป็นแรงเสริมให้เด็กมีความสามารถทางภาษาพัฒนายิ่งขึ้น

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเล่นและการละเล่น

ความหมายของการเล่น

คำว่า “เล่น” ความหมายตามพจนานุกรมแปลว่า “ทำเพื่อสนุก หรือผ่อนคลาย สบาย หรือหมกมุ่นอยู่กับสิ่งใดๆ ด้วยความเพลิดเพลิน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525 : 732)

คณะกรรมการการประถมศึกษา, สำนักงาน (2533 : 11-12) ได้กล่าวถึงความหมายของการเล่น พอสรุปได้ดังต่อไปนี้ คือ

1. การเล่น หมายถึง กิจกรรมที่เด็กเล็กๆ ชอบที่จะทำ จะจัดการทำขึ้นมาตลอดจนเพื่อความสนุกสนานทั้งหลาย ที่จะสนองต่อความอยากรู้อยากเห็นของทุกสิ่งที่เขาได้เห็น ได้ยิน ได้ชิม ได้รู้สึก เป็นวิธีการที่พัฒนาความรู้สึกรักของเด็ก เด็กจะได้รู้จักกับเพื่อนๆ ได้ร่วมกิจกรรมได้สังคม

2. การเล่น หมายถึง การใช้จังหวะ การเคลื่อนไหว การแสดง กิจกรรมทางเครื่องดนตรี

3. การเล่น หมายถึง การทดลองใช้ความรู้ที่เด็กมีต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคม หรือสิ่งแวดล้อมที่เป็นรูปธรรมอื่นๆ โดยอาศัยความสามารถเฉพาะตัวของเด็กเป็นการทดลองปฏิบัติการด้วยตนเองอย่างอิสระและสนุกสนานเพลิดเพลิน

4. การเล่น หมายถึง การใช้พลังงานส่วนเกินไปในทางสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคม

นอกจากนี้ วิจารณ์ ปนาทกุล (2531 : 9) กล่าวว่า ในภาษาอังกฤษมีการใช้คำที่มีความหมายว่า การเล่น 2 คำ คือ Play และ Game ซึ่งมีความหมายต่างกัน คำว่า Play ในพจนานุกรมภาษาอังกฤษ ให้ความหมายว่า เล่น เล่นสนุก ทำเล่นๆ การเล่น (Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English, 1974 : 649) ส่วนคำว่า Game นั้น หมายถึง กิจกรรมที่เกิดจากการร่วมมือกันหรือการแข่งขันในการตัดสินใจที่จะก้าวหน้า โดยมีวัตถุประสงค์และกฎเกณฑ์ที่แน่นอน (Dictionary of Gaming Modeling and Simulation, 1978 : 60)

นอกจากนี้ วิราภรณ์ ปนาทกุล (2531 : 9-10) ได้ให้ความหมายและแบ่งประเภทของการเล่นไว้ดังนี้

1. Game เป็นพฤติกรรมการเล่นที่เป็นอิสระ ผู้เล่น เล่นด้วยความสมัครใจไม่มีใครบังคับ มีกฎเกณฑ์กติกา กำหนดเวลาสถานที่ ผู้เล่นไม่ทราบล่วงหน้าว่าจะแพ้หรือชนะ บางทีก็สวามิภพาทสมมติ เช่น เป็นตำรวจ เป็นผู้ร้าย เป็นต้น

2. Play เป็นพฤติกรรมการเล่นเช่นเดียวกับ Game แต่ไม่มีการแข่งขัน ไม่มีกติกาตายตัว ไม่มีการแพ้การชนะ เช่น การเล่นขายของ การเชิญผีต่างๆ เป็นต้น

3. Sport เป็นพฤติกรรมการเล่นที่ไม่เป็นอิสระ เมื่อถึงเวลาแข่งขันกันแล้ว ผู้เล่นจะต้องลงแข่งขัน โดยไม่มีข้อแม้ใดๆ เช่น ฟุตบอล เป็นต้น

รูคอล์ฟ (Rudolph, 1984 : 96) กล่าวว่า การเล่นเป็นกระบวนการของการพัฒนาทั้ง 4 ด้านของเด็ก คือ ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งการเล่นนี้มีองค์ประกอบ 3 ประการดังนี้

1. การเล่นนำไปสู่การค้นพบเหตุผลและความคิด
2. การเล่นเป็นการเชื่อมโยง
3. การเล่นเป็นการนำเด็กไปสู่ภาวะความสมดุลย์ทางอารมณ์

สำหรับ สมบัติ กาญจนกิจ (2540 : 23) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการเล่นของเด็กสรุปได้ว่าการเล่นหมายถึง พฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมของเด็กและเยาวชน แต่ก็ได้มีจุดมุ่งหมายการเล่นอย่างจริงจัง ซึ่งเป็นการส่งผลให้เกิดพัฒนาทางกายและจิตใจของผู้เล่น ตลอดจนพฤติกรรมนั้นมีความเกี่ยวข้องกับความต้องการพื้นฐานและความสำคัญในการสร้างคุณค่าทางจิตวิทยา และการกินคืออยู่ดีของมนุษย์

ประพัฒน์ ลักษณะพิสุทธิ์ (2542 : 2) ได้ให้ความหมายของคำว่า “การเล่น” ไว้ว่า “การเล่น” (Play) หมายถึง กิจกรรมการเคลื่อนไหวของมนุษย์ประเภทหนึ่งที่มีได้มีการกำหนดเป็นโครงสร้างแน่นอนตายตัว หรืออาจจะมีโครงสร้างแต่เพียงเล็กน้อย การเล่นมีความหมายที่กว้างกว่าเกมส์หรือกีฬา ซึ่งเป็นกิจกรรมการเคลื่อนไหวที่สลับซับซ้อน

สรุปได้ว่า การเล่น หมายถึง กิจกรรมหรือประสบการณ์ที่เด็กได้รับโดยการเลือกและสมัครใจเองโดยไม่มีใครบังคับ การเล่นจะเป็นกระบวนการในการพัฒนาเด็กทั้ง 4 ด้าน นอกจากนี้ การเล่น เป็นการเตรียมเด็กเพื่ออนาคต เด็กสามารถผ่อนคลายความเครียดและพักผ่อนได้ด้วยการเล่น

392.91
9112๓
9545

ความหมายของการละเล่น

การละเล่น คือ มหรสพต่างๆ การแสดงต่างๆ เพื่อความสนุกสนานรื่นเริง
(ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525, 2525 : 90)

วิราภรณ์ ปนาทกุล (2531 : 9) ได้ให้ความหมายของคำว่า “การละเล่นของเด็ก” ไว้ว่า
“การละเล่นของเด็ก หมายถึง การกระทำของเด็กที่ทำไปเพื่อความสนุกสนาน หรือผ่อนคลาย
อารมณ์ให้เพลิดเพลิน”

วีระ มนัสวานิช (2539 : 6-7) ได้ให้ความหมายของคำว่า “การละเล่น” สรุปความได้ว่า
การละเล่น หมายถึง ลักษณะของการกระทำกิจกรรมใดๆ ในลักษณะที่เป็นอิสระเป็นไปตามธรรมชาติ
โดยผู้กระทำจะต้องออกแรงใช้กล้ามเนื้อใหญ่หรือไม่ก็ตาม หรือใช้ร่างกายเป็นสื่อเพื่อให้
ผู้ปฏิบัติได้รับความสุข ความพึงพอใจ ความสนุกสนาน เพลิดเพลิน และได้แสดงออกซึ่งความ
เป็นตัวของตัวเอง การละเล่นเป็นกิจกรรมที่เด็กได้แสดงออกเพื่อพัฒนาด้านร่างกาย ด้านจิตใจ
ด้านอารมณ์ ด้านสังคม ด้านสติปัญญา จริยธรรม คุณธรรม รวมทั้งพยายามปรับตัวเข้ากับเพื่อน
ในสังคม พฤติกรรมของเด็กที่ได้แสดงออกมาในการเล่นกับเพื่อน ทำหน้าที่เป็นผู้นำในสังคมได้
มาก ซึ่งเชื่อว่าการละเล่นเป็นเสมือนหนึ่งในหลักสูตรธรรมชาติของการศึกษาเด็ก การละเล่นจะเป็น
ลักษณะเกมส์หรือกีฬาที่มีทั้งการแข่งขันและไม่แข่งขัน ซึ่งสอดคล้องกับ เกษมศักดิ์ ภูมิศรีแก้ว
(2524 : 67) ที่ว่า การละเล่นเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงวัฒนธรรมของชาติ เช่น การละเล่นของไทยที่
นิยมกันมากและสนุกสนานมีหลายอย่าง เช่น งูกินหาง วีรข้าวสาร โพงพาง มอญซ่อนผ้า เสือ
ข้ามห้วย ขายดอกไม้ เป็นต้น

ผอบ โปษะกฤษณะ (2524 : 74) อ้างอิงมาจาก เกษมศักดิ์ ภูมิศรีแก้ว (2522 : 83) ได้ให้
ความหมายของคำว่า “การละเล่น” ว่า การละเล่นของเด็กไทยเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม
พื้นบ้านที่มีอยู่ในท้องถิ่นต่างๆ ของประเทศไทยและสืบทอดกันมาในวิถีชีวิตของคนไทยตั้งแต่อดีต
จนถึงปัจจุบัน

สรุปได้ว่า การละเล่น หมายถึง กิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เล่นเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน
สามารถเล่นได้ทั้งกลางแจ้งและในร่ม และเป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้เล่นสนุกสนานเพลิดเพลิน ซึ่งมี
วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่สืบทอดต่อกันมาปะปนอยู่กับการละเล่น ซึ่งต้องมีบทร้องและบท
เจรจาประกอบ เช่น การละเล่นงูกินหาง แม่นาคพระโขนง มะลือก๊กอกแก็ก โพงพาง วีรข้าวสาร
 เป็นต้น ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าวิจัยได้นำกิจกรรมการละเล่นที่มีบทร้องและบทเจรจาได้ตอบดังกล่าว
ซึ่งได้แก่ ซ่อนหา มอญซ่อนผ้า โพงพาง จำใจ เอาเถิด ขี่ตุ๊กกลางนา ช่วงรำ วีรข้าวสาร ละครสัตร์
 ตาอันสั่ง มะลือก๊กอกแก็ก งูกินหาง แม่นาคพระโขนง เสือกินวัว อ้ายโมง คิน น้ำ อากาศ มา

ประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสมกับเด็กปฐมวัยในการฝึกความสามารถทาง
ภาษาด้านการฟังและการพูด

ประวัติความเป็นมาของการละเล่นของเด็กไทย

การละเล่นของเด็กไทยนั้นมีประวัติความเป็นมาตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์ก่อนประวัติศาสตร์
กล่าวคือ เมื่อมนุษย์รู้จักเอาดินมาปั้นเป็นภาชนะ สิ่งของเครื่องใช้ในครั้งแรก แล้วจึงเจริญพัฒนา
มาเป็นลำดับ เด็ก ๆ เห็นผู้ใหญ่ทำ ก็เลียนแบบนำดินมาปั้นเล่นบ้าง

“ในศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงก็กล่าวว่าถึงคนในสมัยนั้นว่าอยู่เย็น
เป็นสุข อยากรเล่นก็เล่น ดังที่กล่าวไว้ว่า “ใครจักเล่น เล่น ใครจักมักหัว
หัว ใครจักมักเลื่อน เลื่อน...” แต่ไม่มีรายละเอียดกล่าวไว้ว่าคนในสมัยนั้น
มีการเล่นอะไรบ้าง

ในสมัยอยุธยาได้กล่าวถึงการละเล่นบางอย่างไว้ในบทละครครั้งกรุงเก่า
เรื่องนางมโนราห์ ซึ่งเรื่องนี้สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ทรง
สันนิษฐานว่า แต่ก่อนรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ การละเล่นที่
ปรากฏในบทละครเรื่องนี้ คือ ลิงชิงหลัก และการเล่นปลาทอง

ในสมัยรัตนโกสินทร์ก็ปรากฏชื่อการละเล่นหลายอย่าง เช่น ตะกร้อ
จ้องเต จี่ม้าส่งเมือง เป็นต้น

พระยาอนุমানราชชน ได้กล่าวถึง การละเล่นของเด็กไทยในสมัยของ
ท่านไว้ใน “พื้นความหลัง” ว่า

การละเล่นของเด็กปุนนี้ ไม่ใช่มีปืน มีรถยนต์เล็กๆ อย่างที่เด็กเล่นกัน
เกร่ออยู่ในเวลานี้ ลูกหนังสำหรับเล่น แม้วามีแล้วก็ราคาแพง และยังไม่
แพร่หลาย ตุ๊กตาก็มีคั้น คือ ตุ๊กตาล้มลุก และตุ๊กตาพราหมณ์นั่งท้าวแขน
สำหรับเด็กผู้หญิงเล่นตุ๊กตาเหล่านี้ เด็กๆ ชาวบ้านไม่มีเล่น เพราะต้องซื้อ
จะมีแต่ผู้ใหญ่ทำให้หรือไม่ก็เด็กทำกันเองตามแบบอย่างที่ยึดต่อจกกันมาตั้ง
แต่ไหนก็ไม่ทราบ เช่น ม้าก้านกล้วย ตะกร้อสานด้วยทางมะพร้าวสำหรับ
โยนเตะเล่น หรือตุ๊กตาแว้ว ควาย ปั้นด้วยดินเหนียว ของเด็กเล่นที่สมัยนั้น
นิยมเล่นก็คือ กลองหม้อตาล ในสมัยนั้นขายน้ตาลเมื่อใช้หมดแล้ว เด็ก ๆ
ก็นำมาทำเป็นกลอง มีวิธีทำคือ ใช้ผ้าขี้ริ้วหุ้มปากหม้อเอาเชือกผูกรัดคอ
หม้อให้แน่นแล้วเอาดินเหนียวเหลวๆ ละเลงให้ทั่ว หาไม้เล็กๆ มาตีผ้าที่ขึง
ข้างๆ หม้อโคยรอบ เพื่อขั่นแรงให้ผ้าตึงก็เป็นอันเสร็จ ตีได้มีเสียงดัง กลอง
หม้อตาลของใครตีดังกว่ากันเป็นเก่ง ถ้าตีกระหน่ำจนผ้าหุ้มขาดก็ทำใหม่

เด็กผู้หญิงส่วนใหญ่ชอบเล่นหม้อข้าว หม้อแกง หรือเล่นขายของ หุงต้ม แกงไปตามเรื่อง เอาเปลือกส้มโอ เปลือกมังคุด หรือใบกันบิ๊ด ผสมด้วย ปูนแดงเล็กน้อยคั้นเอาน้ำขึ้นๆ รongภาชนะอะไรไว้ ในไม่ช้าจะแข็งตัวเอามา ทำเป็นรู้น คนไทยในอดีตมองการเล่นของเด็กไทยในแง่จิตวิทยา โดยตีความหมายของการแสดงออกของเด็กไปในเชิงทำนายอนาคตแสดงบุพนิมิตต่างๆ (วิราภรณ์ ปนาทกุล , 2531 : 11-12)

คุณค่าและความสำคัญของการเล่นและการละเล่น

ซัยยงค์ พรหมวงศ์ (2521: 65) กล่าวว่า การเล่นช่วยให้เด็กมีโอกาสฝึกแก้ปัญหาได้ อย่างดี โดยส่งเสริมจินตนาการ การเล่นจะช่วยให้เด็กเรียนรู้ผ่านการ สร้างความสัมพันธ์ทาง สังคม เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี และช่วยพัฒนาการใช้ภาษาของเด็กด้วย

เกษมศักดิ์ ภูมิศรีแก้ว (2524 : 97) ได้กล่าวว่า ความสำคัญของการเล่นนั้นนักจิตวิทยามี ความเห็นสอดคล้องกับความเชื่อที่ว่า ไปที่ว่า ถ้าไม่มีการเล่นเสียบ้างจะทำให้เด็กหัวทึบ การเล่น จะสนองตอบต่อวัตถุประสงค์หลายอย่าง เช่น สนองตอบต่อความอยากรู้อยากเห็น ตอบสนองต่อ ความรู้สึกทางร่างกาย เรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งของ ฝึกการโต้ตอบ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่เด็กควรต้องเรียนรู้ ก่อนถึงวัยผู้ใหญ่

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การเล่นมีบทบาทสำคัญสำหรับเด็กเป็นอย่างมาก การเล่นและการเรียนของเด็กในวัยนี้เป็นของคู่กัน จนไม่สามารถที่จะแยกแยะได้ว่าสิ่งไหนเป็นการเรียน ฉะนั้น จึงถือได้ว่า การเล่นคือการเรียนรู้ของเด็ก และการเล่นก็สามารถจะพัฒนาเด็กไปทุกๆ ด้าน ได้พร้อมกัน ทั้งยังช่วยให้เด็กปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ประโยชน์ของการเล่นและการละเล่น

การเล่นของเด็กเป็นกิจกรรมที่เด็กทุกคนต้องกระทำในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งของแต่ละวัน ถ้าเด็กมีโอกาส การเล่นของเด็กนี้มีประโยชน์หลายประการ คือ

1. ช่วยให้เด็กเกิดความสุขสนุกสนานเพลิดเพลิน การเล่นทุกอย่างที่เด็กเล่นเป็นความต้องการที่เกิดขึ้นจากจิตใจของเด็กเองโดยไม่มีใครบังคับ ดังนั้น เด็กจะเล่นด้วยความสนใจและ เต็มใจ ซึ่งจะก่อให้เกิดความสุขสนุกสนานแก่เด็กอย่างเต็มที่

2. ช่วยให้เด็กมีร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ การเล่นหลายอย่างที่เด็กจะต้องใช้ร่างกายใน การเล่น อวัยวะต่างๆ ของเด็กในขณะที่เล่นได้รับการบริหารจึงทำให้ร่างกายของเด็กแข็งแรง มีสุขภาพดี มีพลานามัยสมบูรณ์ การเล่นส่วนใหญ่จะทำให้ประโยชน์แก่เด็กในทางด้านนี้มากที่สุด

3. ช่วยส่งเสริมงานช่างฝีมือหรืองานหัตถศึกษา การเล่นบางอย่าง เช่น การเล่นกระบอก ฉีด การเล่นว่าว การเล่นวู้ชน ฯลฯ เป็นการเล่นที่ต้องใช้ความสามารถในการประดิษฐ์เครื่องมือ ประกอบการเล่น ไม่เช่นนั้นก็ไม่มีการเล่นใช้เล่นกับเพื่อนได้ ดังนั้น การเล่นในลักษณะนี้จึงเป็นการส่งเสริมงานช่างฝีมือให้แก่เด็กได้เป็นอย่างดี

4. ช่วยส่งเสริมให้เด็กได้คิดแปลงใช้วัสดุที่มีอยู่ตามท้องถิ่นมาเป็นประโยชน์ในการทำ ของเล่น

5. ช่วยส่งเสริมให้เด็กหันมานิยมไทย การเล่นแบบไทยๆ ที่เด็กชนบทต่างๆ ยังคงเล่น กันอยู่เป็นวัฒนธรรมเกี่ยวกับการเล่นที่สืบทอดกันมาแต่โบราณอย่างหนึ่ง

6. ช่วยส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม การเล่นประเภทที่มีกฎเกณฑ์หรือกติกาในการเล่น กฏกติกาเหล่านี้เป็นสิ่งที่เด็กสร้างขึ้นเอง เพื่อใช้ในหมู่ผู้เล่นด้วยกัน

7. ช่วยส่งเสริมสติปัญญาและช่วยพัฒนาสมองของเด็ก การเล่นช่วยให้เด็กต้องใช้ความ ฉลาด ไหวพริบในการเล่น

8. ช่วยเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ การเล่นของเด็กส่วนใหญ่ต้องเล่นกับเพื่อน หากจะ เล่นคนเดียวก็ไม่สนุกหรือเล่นไม่ได้ (สมปราชญ์ อัมมะพันธุ์, 2523 : 187-188)

นอกจากนี้ฉวีวรรณ กินาวงศ์ (2533 : 113-114) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการเล่นของ เด็ก ดังต่อไปนี้

1. การเล่นของเด็กช่วยส่งเสริมพัฒนาการ การเล่นของเด็กช่วยส่งเสริมพัฒนาการทาง กายในด้านการฝึกฝนการใช้กล้ามเนื้อส่วนต่างๆ ให้เจริญเติบโต ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทาง อารมณ์ในแง่ทำให้เด็กรู้สึกสบาย ร่าเริงแจ่มใส ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมต่างๆ ได้ดี

2. การเล่นของเด็กคือวิธีการทางการศึกษา การเล่นของเด็กจัดว่าเป็นการศึกษาอย่างหนึ่ง เช่น เด็กที่เล่นตุ๊กตาก็จะเรียนรู้ลักษณะและส่วนประกอบของตุ๊กตา

3. การเล่นของเด็กคือการแสดงออกเพื่อสนองความต้องการ การเล่นเป็นการแสดงออก อย่างหนึ่งของเด็ก เพราะเด็กจะได้ระบายอารมณ์และความต้องการต่าง ๆ อันเป็นการผ่อนคลายไม่ ให้เกิดความตึงเครียดเมื่อเด็กมีความต้องการ

4. การเล่นของเด็กคือการฝึกฝนมารยาทที่ดีของเด็ก ประโยชน์ของการเล่นของเด็กที่ สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ การเล่นช่วยฝึกฝนมารยาทเด็กได้เป็นอย่างดี การเล่นทำให้เด็กรู้จัก ฝึกถูก รู้จักการแพ้ชนะ เข้าใจความหมายของความยุติธรรมและความซื่อสัตย์ต่อหมู่คณะ

สำหรับ นิตยา ประพฤติกิจ (2539 : 97-101) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการเล่นโดยสรุป ก็คือ

1. การเล่นช่วยพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ ซึ่งได้แก่ ลำตัว แขนและขา

2. การเล่นช่วยให้เด็กได้รับประสบการณ์ที่ต้องใช้ประสาทสัมผัส เช่น การเล่นน้ำ ซึ่งจำเป็นต้องอยู่นอกห้องเรียน จะช่วยให้เด็กได้รับความเย็นจากน้ำ ได้ระบายอารมณ์และได้ตักน้ำเทใส่ภาชนะไปมา
3. การเล่นช่วยให้เด็กได้เข้าใจธรรมชาติ บางครั้งครูควรวางแผนเพื่อให้เด็กเข้าใจธรรมชาติ เมื่อเด็กออกไปเล่นในสนาม
4. การเล่นเป็นวิธีหนึ่งที่ช่วยให้เด็กได้เรียนรู้การแก้ปัญหา เด็กอาจเลือกของเล่นที่เป็นตัวแทนสิ่งที่เขากลัวหรือเกลียด การเล่นเป็นการแสดงออกถึงความต้องการของเด็ก
5. การเล่นของเด็กจะแสดงถึงลักษณะนิสัยของเด็ก ถ้าเราสังเกตเด็กขณะเล่นจะเห็นว่าเด็กมีทั้งสนุก หวาดกลัว และมีความหวัง
6. การเล่นช่วยให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์ และยังมีผู้พบว่า การสร้างสรรค์และการคิดค้นเล่นอะไรใหม่ๆ จะช่วยให้เด็กเป็นคนคิดอย่างนิรนัย หรือคิดอย่างกว้างไกล (Divergent Thinking) ในภษาหน้า
7. การเล่นช่วยให้เด็กได้เรียนรู้หลายอย่าง มีความสัมพันธ์กับผู้อื่น รู้จักใช้เครื่องเล่น และของเล่นกับเพื่อน รู้จักเป็นผู้นำผู้ตาม
8. การสังเกตการเล่นของเด็กจะช่วยให้ทราบว่าเด็กมีทัศนคติ มีความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ แค่ไหน
9. การเล่นช่วยสร้างให้เด็กมีความมั่นใจในตัวเอง ในตัวผู้อื่นและในสิ่งแวดล้อม เมื่อเด็กเล่นและทำอะไรได้สำเร็จ
10. การเล่นช่วยสร้างให้เด็กมีวุฒิภาวะทางด้านอารมณ์ ถ้าหากเด็กคนใดขาดการเล่นในวัยเด็กแล้ว เมื่อโตขึ้นจะพยายามไขว่คว้าหาการเล่นมาชดเชย
11. การเล่นเป็นวิธีการหนึ่งที่จะส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสติปัญญา แต่มิได้หมายความว่าเด็กที่ได้เล่นจะพัฒนาสติปัญญาอย่างแน่นอน เพราะเด็กควรจะได้เล่นตามระดับพัฒนาการที่เหมาะสมของตน เพื่อจะได้พัฒนาถึงขีดสุด
12. มีการศึกษาหลายเรื่องทีกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเล่นกับพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็ก และแสดงให้เห็นว่ายิ่งเด็กเริ่มต้นเล่นเร็วเท่าไร การศึกษาของเด็กก็จะเริ่มเร็วเท่านั้น
13. การเล่นแสดงถึงวัฒนธรรมหรือสภาพของท้องถิ่นนั้นเช่น ความยากจนหรือความมั่งมี นอกจากนี้ การเล่นของเด็กยังมีระดับและเกี่ยวข้องกับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม

ประเภทของการละเล่นของเด็กไทย

ประเภทของการละเล่นของเด็กไทย สามารถแบ่งได้เป็นหลายประเภท ดังนี้

1. การเล่นทาย เช่น ทายหัวก้อย โพงพาง คลุมไก่ ขายดอกไม้
2. การกระโดด เช่น การกระโดดเชือก กระโดดเชือกคู่ ตั้งแต่
3. ประเภทซ่อนหา เช่น ซ่อนหา กากีไฟ
4. ประเภทปรับ ได้แก่ การเล่นที่มีการปรับผู้แพ้ให้รำ ให้ร้องเพลง เขกเข้า กินน้ำ

ฯลฯ เช่น ช่วงชัย หรือช่วงเชลย ชี้นำส่งเมือง

5. ประเภทไล่จับ เช่น มอญซ่อนผ้า งูกินหาง ไล่ให้ทัน ตะเข้ตะโจง โปลิศจับขโมย
เอาเถิด เคย

6. ประเภทคัดออก เช่น รีรีข้าวสาร ลิงชิงหลัก
7. ประเภทกระโดดข้าม เช่น เสือข้ามห้วย
8. ประเภทที่มีการใช้กระดาษคินสอ หรือการวาดรูป เช่น เสือตกถัง จู๋นางเข้า

ห้อง

9. ประเภทความแม่นยำ เช่น หมากเก็บ อีตัก คีตลูกหิน เป่ายาง หรือเป่ากบ
10. ประเภทไม้ เช่น ไม้หึ่ง

11. ประเภทสำหรับเด็กเล็ก เช่น ตบแผละ จ้ำจี้ แมงมุมขยุ้มหลังคา ตีไก่ ชีตู่กลางนา
เป่ายิงฉุบ จับปูดำ จีจ้อเจียบ

ส่วน สรสิทธิ์สารวม นิคมพะเนา (2520 : 18-19) ได้แบ่งประเภท การละเล่นของเด็กไทย
ไว้เป็น 7 ประเภท ดังนี้

1. การเล่นโดยการเลียนแบบการทำงานของผู้ใหญ่
2. การเล่นโดยการเลียนแบบการประกอบอาชีพของผู้ใหญ่
3. การเล่นโดยการเลียนแบบวิธีหุงหาอาหารของผู้ใหญ่
4. การเล่นเพื่อความเพลิดเพลินของตนเองตามลำพัง
5. การเล่นโดยมีกฎกติกา
6. การเล่นกับเพื่อน ๆ โดยไม่มีกฎกติกา
7. การเล่นแข่งขันโดยมีการพนัน

นอกจากนี้ ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์ (2526 : 14-15) แบ่งการละเล่นของเด็กไทยออกตาม
กติกาการเล่นได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. การเล่นที่เน้นการแพ้ชนะ ได้แก่ การเล่นที่มีผู้ชนะที่แน่นอน ซึ่งผู้เล่นทั้ง 2 ฝ่ายยอมรับ

2. การเล่นที่ไม่เน้นการแข่งขัน เป็นการเล่นเพื่อฆ่าเวลาเพื่อความสนุกสนาน เพื่อการออกกำลังกายและการฝึกฝนตนเองในบางด้าน

ลักษณะการเล่นและการละเล่นของเด็กไทย

“การละเล่น” เป็นสิ่งหนึ่งซึ่งแสดงถึงวัฒนธรรมประจำชาติ ทุกชาติทุกภาษามีการละเล่นประจำชาติ แต่เมื่อศึกษาให้ดีจะพบว่าการเล่นพื้นเมืองของชาติต่างๆ จะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันอยู่มาก

เขาวพา เศษคุปต์ (2528 : 27-28) ได้กล่าวถึงการละเล่นของเด็กไทยที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่น แต่ละจังหวัดหรือแต่ละภาค นับว่าส่วนใหญ่จะมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. ไม่จำกัดจำนวนผู้เล่น
2. ไม่มีอุปกรณ์หรือเครื่องประกอบมากนัก ถ้ามีก็จะเป็นวัสดุธรรมชาติที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น
3. เป็นการเล่นง่ายๆ ไม่มีกติกาซับซ้อนและกติกาจะแตกต่างกันไปตามท้องถิ่น เด็กมีอิสระในการเล่นอย่างสนุกสนาน
4. เป็นการละเล่นเพื่อออกกำลังกายพร้อมกับฝึกความแคล่วคล่องว่องไวในการเคลื่อนไหวร่างกาย ขณะเดียวกันก็ฝึกความสังเกต ไหวพริบ ความแม่นยำ ความจำ การตัดสินใจ และความพร้อมเพรียง
5. มีเนื้อร้องและบทสนทนาหรือการแสดงประกอบ ถ้ามีคำสัมผัสคล้องจองจะทำให้สนุกสนานยิ่งขึ้น

สำหรับ เกษมศักดิ์ ภูมิศรีแก้ว (2524 : 34-35) ได้กล่าวถึงลักษณะของการละเล่นของเด็กไทย ดังนี้

1. การละเล่นของเด็กไทย มีทั้งลักษณะเฉพาะที่แสดงเอกลักษณ์ของไทย และลักษณะที่เป็นสากลซึ่งเด็กชาติต่างๆ นิยมเล่นเหมือนกัน มีทั้งการเล่นประเภทกลางแจ้งและประเภทในร่ม
2. วัสดุที่ใช้ในการเล่น มักเป็นวัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น ที่อยู่อาศัย เช่น ไม้ไผ่ ก้านกล้วย หญา และเมล็ดผลไม้อื่นๆ เป็นต้น
3. เด็กๆ ชอบเล่นด้วยกันเป็นหมู่คณะ มีการกำหนดกฎเกณฑ์ หรือกติกาการเล่นกันขึ้นอย่างเป็นระเบียบ ถือเป็นแบบแผนสืบทอดต่อกันมา
4. การละเล่นบางอย่าง มีบทร้องประกอบ ทำให้เด็กสนุกสนานไปกับจังหวะ และเสียงสัมผัสคล้องจอง เป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กไปพร้อมๆ กับพัฒนาการด้านอื่นๆ นับว่ามีคุณค่าทางด้านภาษา

5. เด็กไทยปัจจุบัน ไม่ค่อยรู้จักการเล่นของเด็กไทยสมัยก่อน หากไม่มีการอนุรักษ์ไว้ การเล่นอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของไทย อาจสูญหายไปอย่างน่าเสียดาย

การเล่นของเด็กไทยที่มีบทร้องและการเล่นของเด็กไทยที่มีบทเจรจาโต้ตอบ

จากเอกสารบทความทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำว่า “การเล่น” และการเล่น” ของเด็กไทยนั้นมีความแตกต่างกัน คือ “การเล่น” มีความหมายเฉพาะการเล่นที่มีบทร้องและบทเจรจาโต้ตอบเท่านั้น เพราะถ้าดูจากความหมายของคำว่า “การเล่น” จากพจนานุกรมแล้วจะหมายถึงมหรสพต่างๆ การแสดงต่างๆ เพื่อความสนุกสนานรื่นเริง การเล่นของเด็กไทยที่เข้าข่ายก็น่าจะเป็นการเล่นที่มีเนื้อความถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้เข้าใจเรื่องราวได้ การเล่นชนิดนั้นจึงควรจะมีบทร้องหรือบทเจรจาโต้ตอบเพื่อสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจได้ เช่น รี่ข้าวสาร โพงพาง ลูกินหาง เป็นต้น ส่วน “การเล่น” ชนิดอื่นๆ ของเด็กไทยที่ไม่มีบทเจรจาหรือบทร้องก็จะเรียกเป็นการเล่นเท่านั้น ไม่เรียกว่าเป็นการเล่น เช่น เตะ หมาเก็บ หยอดหลุม เป็นต้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้คัดเลือกการเล่นของเด็กไทยที่มีบทร้องและบทเจรจาโต้ตอบแบบประยุกต์ ใช้ประกอบการฝึกความสามารถทางภาษาด้านการฟังและการพูดให้กับนักเรียนชั้นอนุบาล เพราะการเล่นที่เน้นทักษะการฟังและการพูดนั้น จะได้แก่การเล่นที่มีบทร้องซึ่งจะช่วยให้เด็กจำได้ง่าย เพราะเป็นคำคล้องจอง เมื่อร้องเล่นบ่อยๆ จะช่วยฝึกทักษะด้านภาษาไทยไปด้วยในตัว ส่วนการเล่นที่มีบทเจรจาโต้ตอบนั้นจะเป็นบทถาม ตอบสั้นๆ ที่มีเนื้อความเป็นเรื่องราวเหมาะสำหรับช่วยการฝึกความสามารถทางภาษาด้านการพูดและการฟังเป็นอย่างดีเช่นกัน

การเล่นของเด็กไทยที่เข้าลักษณะดังกล่าว และได้นำมาใช้ประกอบการเล่นสำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้แก่การเล่นดังต่อไปนี้

การเล่นที่มีบทร้อง

1. ซ่อนหา
2. มอญซ่อนผ้า
3. โพงพาง
4. จำใจ
5. เอาเถิด
6. ชีตู่กลางนา
7. ชวงรำ
8. รี่ข้าวสาร

การละเล่นที่มีบทเจรจาโต้ตอบ

1. ละครสัตว์
2. ตาอันสั่ง
3. มะลือกก็อกแก็ก
4. งูกินหาง
5. แม่นาคพระโขนง
6. เสือกินวัว
7. อ้ายโมง
8. ดิน น้ำ อากาศ

งานวิจัยที่เกี่ยวกับความสามารถทางภาษา

งานวิจัยในประเทศ

จินตนา เนียมเปี้ย (2521 : 72-78) ได้ศึกษาพัฒนาการด้านจำนวนถ้อยคำและคำซับซ้อนของประโยคของเด็กอนุบาล (อายุ 3-6 ปี) ในจังหวัดพิษณุโลกและสุโขทัย จำนวน 120 คน แบ่งเป็นชาย 62 คน และหญิง 58 คน พบว่าเด็กมีพัฒนาการทางภาษาด้านจำนวนถ้อยคำและซับซ้อนของประโยค คือ เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูง บิดามารดามีการศึกษาคดีและเด็กมีอายุสูงขึ้นจะมีพัฒนาการทางภาษาความซับซ้อนของประโยคดีขึ้นด้วย

ประภาพันธุ์ นิลอรุณ (2530 : 50-68) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับความพร้อมทางการเรียนภาษาไทยของเด็กอนุบาลในท้องถิ่นที่มีปัญหาทางภาษา โดยใช้วิธีสอนมุ่งประสบการณ์ทางภาษากลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนโรงเรียนบ้านสังขะ และโรงเรียนควมวิทยาคาร สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ ปีการศึกษา 2530 อายุ 5-6 ปี จำนวน 50 คน นักเรียนโรงเรียนบ้านสังขะเป็นกลุ่มทดลอง และโรงเรียนนิคมวิทยาคาร เป็นกลุ่มควบคุม ผลจากการวิจัยพบว่า เด็กอนุบาลที่เรียนโดยวิธีสอนมุ่งประสบการณ์ทางภาษามีความพร้อมทางการเรียนภาษาไทยสูงกว่าเด็กอนุบาลที่เรียนโดยวิธีสอนตามแผนการจัดประสบการณ์ชั้นเด็กเล็ก ทั้งด้านความสามารถในการจำแนกภาพ ความสามารถในการจำแนกเสียง ความสามารถในการรู้คำศัพท์ ความเข้าใจในการฟังและความสามารถในการใช้สายตาและกล้ามเนื้อ

จิราภา กัณธิยาภรณ์ (2532 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องวิธีสอนแบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษาที่ส่งผลต่อความพร้อมทางการเรียนภาษาไทยและคณิตศาสตร์ของเด็กระดับอนุบาลที่พูดภาษาไทยเป็นภาษาที่สองเรียนโดยวิธีการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษากับวิธีสอนตามแผนการจัดประสบการณ์ชั้นเด็กเล็ก โรงเรียนบ้านใหม่เวียงหวาย และโรงเรียนบ้านฝาง อำเภอฝาง

สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่านักเรียนระดับอนุบาลที่พูดภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง ที่เรียนโดยวิธีการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษามีความพร้อมทางการเรียนภาษาไทย ความสามารถในการจำแนกเสียง ความสามารถในการรู้ศัพท์ ความเข้าใจในการฟัง ความสามารถในการใช้สายตาและกล้ามเนื้อ และความสามารถในการหาความสัมพันธ์ระหว่างภาพกับสัญลักษณ์สูงกว่านักเรียนที่เรียนตามแผนการจัดประสบการณ์ชั้นเด็กเล็ก

กมลรัตน์ คนองเดช (2538 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องผลของการฝึกการเลียนแบบที่มีต่อการออกเสียงของเด็กสองภาษาระดับอนุบาลใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นเด็กอนุบาลที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สองในชีวิตประจำวัน จำนวน 90 คน ผลการวิจัยสรุปว่า เด็กสองภาษาระดับอนุบาลที่ผ่านการฝึกการเลียนแบบสามารถพูดออกเสียงภาษาไทยได้ถูกต้องสูงกว่าเด็กที่ไม่ได้ผ่านการฝึกการเลียนแบบ ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการเลียนแบบ (The Immitation Theory) ทุกประการ

เนื่อน้อง สันบุญ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์เล่นนิทาน ผลการวิจัยพบว่า คะแนนความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัยก่อนการทดลองและหลังการทดลอง กับวิธีการจัดประสบการณ์เล่นนิทานที่เด็กเล่าเรื่องตามรูปภาพจากหนังสือที่เด็กเลือกต่อจากครูปฏิสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิญา กังสนารักษ์ (2542 : 40) ได้ศึกษาพัฒนาการทางภาษาด้านจำนวนถ้อยคำ และการใช้ประโยคในการสื่อสารของเด็กก่อนวัยเรียนที่อยู่ในสถานสงเคราะห์ในครอบครัวปกติ กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอนุบาลอายุ 3-6 ปี ที่อยู่ในสถานสงเคราะห์สังกัดกรมประชาสงเคราะห์ 4 แห่งในจังหวัดปทุมธานี จังหวัดนนทบุรีและกรุงเทพมหานคร และเด็กอนุบาลที่อยู่ในครอบครัวปกติจังหวัดปทุมธานีจำนวน 160 คน ผลจากการการศึกษาพบว่า เด็กที่อยู่ในครอบครัวปกติมีพัฒนาการทางภาษาด้านจำนวนถ้อยคำและการใช้ประโยคสื่อสารสูงกว่าเด็กที่อยู่ในสถานสงเคราะห์ เด็กที่มีอายุสูงกว่ามีพัฒนาการด้านภาษาสูงกว่าเด็กที่มีอายุน้อยกว่า เด็กหญิงและเด็กชายมีพัฒนาการด้านจำนวนถ้อยคำไม่แตกต่างกัน และพัฒนาการด้านจำนวนถ้อยคำมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพัฒนาการทางภาษาด้านการใช้ประโยค

จุฬารัตน์ อินุพัฒน์ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพัฒนาการทางการพูดของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นมุมบล็อก ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นมุมบล็อกแบบเต็มรูปแบบ มีพัฒนาการทางการพูดหลังการทดลองทุกสัปดาห์สูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นมุมบล็อกแบบปกติ มีพัฒนาการทางการพูดหลังการทดลองทุกสัปดาห์สูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญ .05 ยกเว้นสัปดาห์ที่ 5 มีพัฒนาการทางการพูดสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติ และเมื่อสิ้นสุดการทดลอง เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นมุมบล็อกเต็มรูปแบบ และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นมุมบล็อกแบบปกติ มีพัฒนาการทาง การพูด ไม่แตกต่างกัน

งานวิจัยต่างประเทศ

เฮเลน (กมลรัตน์ คนองเดช, 2542 : 39 อ้างอิงมาจาก Helen, 1981) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับคำศัพท์ของเด็กโดยเฉพาะในการเรียนรู้คำศัพท์ของเด็กที่ผู้เลี้ยงดูเด็ก พยายามโต้ตอบด้วยการพูดหรือการส่งเสียงตอบกับเด็กเพื่อกระตุ้นให้เด็กเล่นเสียงมากยิ่งขึ้น กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งอายุ 17 เดือน จำนวน 136 คน โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ตัวแบบเป็นแม่จะพูดกับเด็กมาก กลุ่มที่ 2 ตัวแบบแม่จะพูดกับเด็กน้อย แล้ววัดจำนวนคำศัพท์ ผลการทดลองพบว่าในกลุ่มแรกที่แม่พูดกับเด็กมาก เด็กจะเข้าใจคำศัพท์ประมาณ 58 คำ ส่วนกลุ่มที่แม่พูดน้อย เด็กจะเข้าใจคำศัพท์เพียง 32 คำ เท่านั้น ดังนั้น การโต้ตอบของแม่เป็นสิ่งกระตุ้นที่สำคัญช่วยให้เด็กๆ เกิดการเรียนรู้ภาษา โดยเฉพาะการเรียนรู้คำศัพท์สูงกว่าเด็กที่มีตัวแบบหรือแม่ที่พูดกับเด็กน้อย

เพตตี และเจนเซน (Petty, Walter. And Julie M. Jensen. 1980 : 12-72) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการทางภาษา กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กช่วงอายุ 2-5 ปี ผลจากการศึกษาพบว่าพัฒนาการทางภาษาในช่วงก่อนวัยเรียน (2-5 ปี) ส่วนใหญ่พัฒนาการจะขึ้นกับการเลียนแบบสิ่งแวดล้อม หากได้รับประสบการณ์ที่เคขาดการตอบสนองมาก่อนก็จะเป็นผลให้พัฒนาการทางภาษาช้าลง สิ่งแวดล้อมของครอบครัวมีความสำคัญมากกับความพร้อมของเด็ก ส่วนระดับการศึกษาและระดับสังคมเศรษฐกิจ จะทำให้จำนวนคำต่างกัน แต่ไม่สามารถบอกได้ว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่ยากจนจะมีคำศัพท์น้อย แต่ขึ้นกับว่าเด็กได้รับประสบการณ์และโอกาสในการใช้ภาษาอย่างไร หากได้รับประสบการณ์และมีโอกาสใช้ภาษามาก ก็จะมีคำศัพท์มากกว่าเด็กที่มีประสบการณ์และโอกาสใช้ภาษาน้อย

วูดเวิร์ค คาโรลีนและเจอโรม (Woodward, Carolyn and Jerome. 1977 : 1) ได้ศึกษารูปแบบการเริ่มเขียนของเด็กปฐมวัย พบว่าเด็กที่มีความพร้อมในการฟังและการออกเสียง การผูกประโยค จะมีความสามารถในการเขียนสูงกว่าเด็กที่ไม่พร้อมด้านการฟังและการออกเสียง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการละเล่น

งานวิจัยในประเทศ

อรวรรณ สุ่มประดิษฐ์ (2532 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมความเอื้อเพื่อความมีระเบียบ และระดับการเล่นทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นแบบไทย และการเล่นที่จัดอยู่ทั่วไป ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นแบบไทย มีพฤติกรรมทางสังคมด้านความเอื้อและความมีระเบียบวินัย สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นแบบทั่วไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นแบบไทย มีระดับชั้นการเล่นทางสังคมแตกต่างจากเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นแบบทั่วไป

จิราภรณ์ อุดลวัฒน์ศิริ (2535 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลของการใช้เกมการละเล่นพื้นบ้านไทยแบบประยุกต์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนคณิตศาสตร์โดยใช้เกมการละเล่นพื้นบ้านไทยแบบประยุกต์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่เรียนคณิตศาสตร์ตามวิธีเรียนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนคณิตศาสตร์โดยใช้เกมการละเล่นพื้นบ้านไทยแบบประยุกต์

สินีนารถ นรินทร์สรศักดิ์ (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเล่นของเด็กในกรุงเทพมหานคร ระหว่าง พ.ศ. 2485 –2538 ในด้านลักษณะการเล่น ลักษณะสถานที่เล่น ลักษณะปฏิสัมพันธ์ของผู้เล่น และลักษณะของของเล่นหรืออุปกรณ์ประกอบการเล่น ผลการวิจัยพบว่า การเล่นของเด็กวัยอนุบาลในกรุงเทพมหานคร ระหว่าง พ.ศ. 2485 –2538 สามารถแบ่งได้เป็น 3 ช่วง ตามบริบททางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเล่นของเด็ก สรุปได้ดังนี้

ช่วงที่ 1 พ.ศ. 2485 –2500 ลักษณะการเล่น การเล่นในช่วงนี้ส่วนใหญ่ 20 ชนิด จากการเล่นที่ผู้ที่เคยเป็นเด็ก ส่วนใหญ่ 33 ชนิด เป็นการเล่นแบบเป็นกลุ่ม และเป็นการเล่นเพื่อความเพลิดเพลิน และการเล่นพื้นบ้านทั้งสิ้น ลักษณะสถานที่ การเล่นแทบทั้งหมดเป็นการเล่นในร่ม และกลางแจ้ง ไม่มีการจัดสถานที่เฉพาะเพื่อการเล่น ลักษณะปฏิสัมพันธ์ ส่วนใหญ่มีปฏิสัมพันธ์ทางท่าทางตามกติกาที่กำหนด มีถึง 11 ชนิด ที่มีบทเรื่อง บทสนทนา และคำคล้องจองประกอบ ลักษณะของของเล่นหรืออุปกรณ์การเล่น มีการเล่นกับของเล่น จำนวน 13 ชนิดเท่ากับการเล่นที่ไม่ใช่ของเล่น แต่เล่นกับคนอื่นโดยจำนวนมาก 13 ชนิดเป็นการเล่นที่ใช้ส่วนต่างๆ ของร่างกายประกอบการเล่น

ช่วงที่ 2 พ.ศ. 2501 –2531 ลักษณะการเล่น จากการเล่นที่ผู้เคยเล่นในช่วงนี้ระบุจำนวน 50 ชนิด ส่วนใหญ่ 27 ชนิด เล่นเป็นกลุ่มได้อย่างเดียว ส่วนใหญ่ 35 ชนิด เป็นการเล่น

เพื่อความเพลิดเพลิน 12 ชนิด เป็นการละเล่นพื้นบ้าน และ 1 ชนิดเป็นการเล่นเพื่อการศึกษา ลักษณะสถานที่ ส่วนใหญ่ 29 ชนิด เล่นในร่ม 21 ชนิดเล่นกลางแจ้ง และมีเพียง 1 ชนิด เล่นได้ในน้ำด้วย ลักษณะของของเล่นหรืออุปกรณ์การเล่น การเล่นใช้สิ่งของเป็นอุปกรณ์ถึง 32 ชนิด และ 25 ชนิดเป็นของเล่นที่ซื้อและไม่พบการใช้สิ่งของรอบๆ ตัว

ช่วงที่ 3 พ.ศ. 2532 – 2538 ลักษณะการเล่น การเล่นในช่วงนี้ส่วนใหญ่ 32 ชนิด ลักษณะการเล่นเป็นกลุ่มอย่างเดียว และการเล่น 136 ชนิด ที่เล่นได้ทั้งเป็นกลุ่ม และเดี่ยว ลักษณะสถานที่ การเล่นแทบทั้งหมดจัดสถานที่โดยเฉพาะ ลักษณะปฏิสัมพันธ์ แทบทั้งหมดใช้ท่าทางอย่างอิสระกับการเล่น ลักษณะของของเล่นหรืออุปกรณ์ประกอบการเล่น ส่วนใหญ่ของของเล่นได้จากการซื้อและการประดิษฐ์

รัตนา มณีจันสุข (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับประสบการณ์การเล่นพื้นบ้าน ของนักเรียนชั้นอนุบาล 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2538 ของโรงเรียนชุมชนบ้านค้าย สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย จำนวน 14 คน ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับประสบการณ์การเล่นพื้นบ้านไทยมีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญที่ ระดับ .01